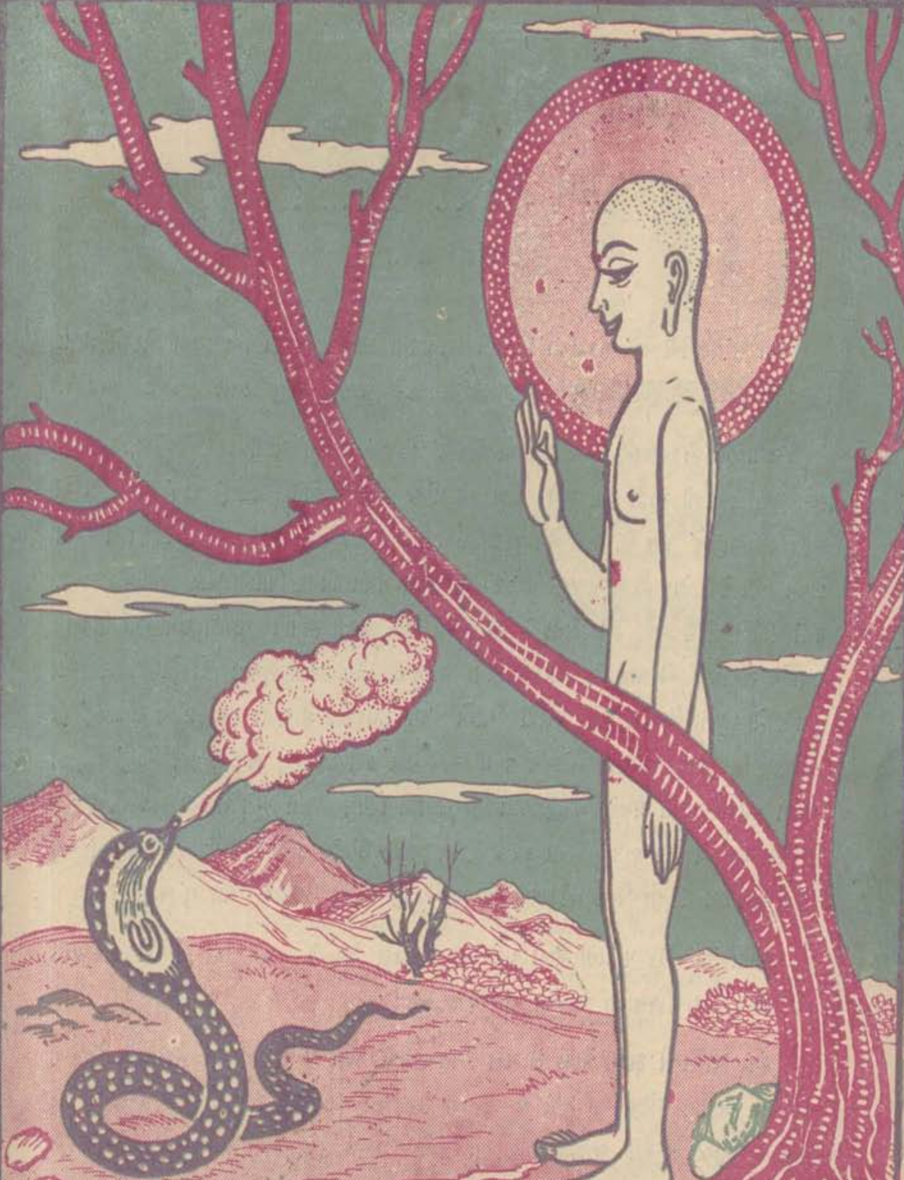

વીરપગલાં

એ કોણ ધોશે ?

(તંત્રી લેખ)

આ સંવત્સરીએ સૌ વ્યક્તીગત પાપોની ક્ષમાપના કરશે. આપસ આપસના વેર ને ઝેરના મિચ્છામિ દુક્કડં દેશે. એક બીજાની સૌ માફી માંગશે ને આપશે. પરંતુ કેટલાક પાપ સામાજિક છે.

સમાજનો એક અદનો સભ્ય પણ જો એક ટંકનું પુરૂં ખાવાનું પામી ન શકતો હોય, રાત પડે સુખે સુવા ન પામી શકતો હોય અને માત્ર થોડાં જ ગામાથી એને ચલાવું પડતું હોય તો એ સારા ય સમાજનું પાપ છે. કોઇ એન સાસરીયા કે બીજા કોઇ સીતમથી, જીવવાની હિંમત ન રાખી જીવન ધૂટી દેતી હોય તો સમાજનું એ કલંક છે. માની મમતા વિના, પિતાના પ્યાર વિના એકલવાયા, ગંદી ગલીઓમાં ઉછરતા, ઠેમે ચઢતા ને અનિષ્ટોના ભોગ બનતા અનાથ બાળકો સમાજમાં હોય તો સારા ય સમાજનું એ પાપ છે. નોકરી વિના આમથી તેમ રખડી ભુખ્યા દિવસો પસાર કરતાં યુવાનો ને કુટુંબો પોતાનો ધર્મ બદલી બીજો ધર્મ સ્વીકારતા હોય તો આખા ય સમાજનું એ મહાપાપ છે. શ્રમણ સંસ્થાની અંતરંગ વાતો અમે નહિં કરીએ. પરંતુ અપંગ, વૃદ્ધ, ઓછું ભણેલા, ઓછા વ્યક્તિત્વવાળા શ્રમણો જ્યારે સમાજની સંભાળ વિના, એકલા ખૂણે મોતની રાહ જોતા હોય તો સમાજનું એ ઘોર પાપ ને મહા કલંક છે. ભણવાની ઉંમરે, નાના બાળકોને જ્યારે કમાવા જવું પડે ને હોટલોમાં ડીશરા ધોવા પડે ત્યારે એ દશાએ પહોંચાડનાર સમાજ માટે શું કહેવું ?

આવા તો અનેક પાપોની મોટી યાદી બનાવી શકાય તેમ છે. અને ઉપર આપેલી માત્ર યાદી નથી. એના કંઇક કિસ્સાઓ આપણા સમાજમાં હયાત છે.

આ પાપોની ક્ષમા કોણ માગશે ? સમાજને આ પતનથી કોણ બચાવશે ? ભુખ, ગરીબાઇ, અજ્ઞાન, ઉપેક્ષા આ બધા જ સારા ય સમાજના પાપ છે. કોઇ એકાદ વ્યક્તિનું નહિ સારો ય સમાજ એ માટે જવાબદાર છે. આ પાપો મિચ્છામિ દુક્કડં ના બાજો કે છાપેલી કંકોત્રીઓથી નહિ ધોવાય અને આજે વેદના ને શ્રમના આંસુથી એ કલંક નહિ ધોવાય તો એક દિવસ લોહીના આંસુથી એ કલંક ધોવું પડશે.

સંવત્સરીના મહાપર્વમાંથી એ તીર્થંકર ભગવંતો ને પુણ્યશ્લોકી આત્માઓના જીવનમાંથી આપણે કંઇક નક્કર કાર્ય કરીએ અને આ ને બીજા એવા સામાજિક પાપોને આજથી જ ખતમ કરવાનું શરૂ કરીએ, તો જ પર્યુષણ પર્વ ઉજવ્યાની સાર્થકતા થાય.

બુદ્ધિપ્રભા

તંત્રીઓ: [illegible] કેસરીચંદ સંઘવી
[illegible] આપડીઆ

વર્ષ [illegible]
અંક [illegible]

[illegible] બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી

સંવત [illegible]
શ્રાવણ

ક્ષમાપના

[illegible] મિચ્છામિ દુક્કડં [illegible] [illegible] [illegible];
[illegible] ત્યાં [illegible] [illegible], હૃદયની માફી જુદી છે.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] છે ત્યાં પ્રભુનું તખ્ત,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ના તે.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ના તેહની માફી,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નથી ત્યાં માફીની વાતો.

ο ο ο ο

ખરા જ્યાં [illegible] [illegible], નથી ત્યાં વેર અંતરમાં,
હૃદયને [illegible] ના [illegible] ખરી એ માફીને ચાહું.

ο ο ο ο

ખરા [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ના દ્વેષની વૃત્તિ,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે ખરૂં માનું.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ટળવાથી,
રહી નહિ ચિત્તમાં [illegible], [illegible] તે ખરૂં માનું.

—શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી.

(૨)

.... ચિંતન કણિકાઓ ....

એ ખરીદવા નીકળ્યો હતો, એણે ખરીદ્યું પણ ખરૂં કારણ એની પાસે પૈસો હતો. પરંતુ એ ભબડી રહ્યો હતો.

"હાય ! હું છેતરાઈ ગયો ! મેં તો પ્રેમ માંગ્યો હતો અને આ તો હું હાડકાં જ ખરીદી લાવ્યો છું !....

એને કોણ સમજાવે ? લીલી નોટોથી હાડકાં ખરીદી શકાય, પ્રેમ નહિ; પગારથી આયા લાવી શકાય, મા નહિ; વસિયતથી વારસ બનાવી શકાય, પુત્ર નહિ........

છિ : મેં તો મારી આંગળીઓને કળા સર્જે તેમ ઘડી હતી અને એ તો હવે કરામત કરે છે. કળા મૂકીને કરામત કરે એવી આંગળીઓને, દેવ ! મારા હું શું કરૂં ?....

ભૂખે નહિ સ્વાદે ધાન મોંઘા કર્યાં છે....

બે વચ્ચે આટલો જ તફાવત છે : બાટલીનું દૂધ જીવન ઉછેરે છે. માનું ધાવણ સંસ્કાર...

એની બુદ્ધિએ કંઈક દગો દીધો ત્યારે એણે જે કર્યું તે ભૂલ હતી.

એ જ બુદ્ધિએ જ્યારે કંઈક મેલી યોજના ઘડી ત્યારે એણે જે કર્યું તે ગુનો હતો.

અને જ્યારે બુદ્ધિમાં આંધળો બની એણે અનિષ્ટ તત્વોમાં આનંદ માણી જે કર્યું તે પાપ હતું...

સિદ્ધિ વરમાળ લઈને જ ઊભી છે. પણ એની શરત છે : સાધનાના બાણને તોડે એને જ હું તો વરીશ...

એ સાપ બનશે તો હું નાગ બનીશ એમ કહેવાથી ઝેરના ડંખ નહિ શમે. એ સાપ બનશે તો હું મોરલીના સૂર છેડીશ, એમ કહો...

તારે આફતો જ મોકલવી છે તો મોકલજે. તારા હાથ થાકી જાય ત્યાં સુધી મોકલજે. અરે ! તારા એ ભંડારનું તળીયું દેખાય ત્યાં સુધી મોકલે રાખજે. પણ દેવતા ! મારા તે પહેલાં એ આફતો સામે ઝઝુમવાનું બળ દઈ દેજે. બસ, પછી તારી એ આફતોનો હું હિસાબ કરી લઈશ...

સંસારના એક રસ્તા આગળ અટકી મેં પૂછ્યુ : "ભાઈ આ રસ્તો કયાં જાય છે ?" એણે કીધું : "સૌ આવે છે અને જાય છે"...

ગુલાબે મને શીખવ્યું છે. કાંટા વચ્ચે ય સૌન્દર્યને સુવાસ જાળવી શકાય છે. જો જીવનનું એ ધ્યેય હોય તો...

મૃદુલ...

ગંગાના ઓવારેથી

લે. શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી

પ્રભુ મહાવીર દેવનાં વચનો શ્રવણ કરીને તથા વાંચીને સત્યસાર ગ્રહણ કરવા લક્ષ્ય દેવું. ગમે તે જૈન ગમે તે ધર્મક્રિયા કરે. સ્યાદ્વાદકાર ભેદ ભિન્ન ભિન્ન ક્રિયા વિધિ હોય તો પણ તેથી મન વાણી કાયાની શુદ્ધિ થતી હોય તો તેથી તેની પ્રગતિ છે. ગાયો વગેરેને દોહવાની તથા વલોણું વલોવાની ભિન્ન ભિન્ન વિધિ હોય પણ તેથી દુધ અને ઘૃતની પ્રાપ્તિ થતી હોય તો તેમાં અવિરોધ સાપેક્ષ દૃષ્ટિએ છે. કોઈ ગચ્છવાળા અમુક પ્રથમ માસમાં પર્યુષણ કરે, કોઇ અધિક માસમાં પર્યુષણ કરે, કોઇ ચોથનું સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરે, કોઇ પાંચમનું સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરે, કોઈ ત્રણ સ્તુતિ માને, કોઈ ચાર સ્તુતિ માને. પરંતુ તેઓ જો આત્મવિશુદ્ધિ તરફ આગળ વધતા હોય અને સમભાવે આત્માની ઉન્નતિ સાધતા હોય, મન, વાણી અને કાયાનો સંયમ સાધતા હોય, કલેશ કદાગ્રહ વિના વીતરાગ ભાવની વૃદ્ધિ કરી કષાયોને જીતતા હોય તો તે સર્વ ભિન્ન ભિન્ન ક્રિયાદિ દ્વારા આત્માની પરમાત્મતા પ્રગટાવવા રૂપ પ્રભુ મહાવીરની આજ્ઞાના આરાધક છે પણ વિરાધક નથી એમ જાણવું. પર્વ ક્રિયાચારાદિ સાધનો છે એ સાધનોથી આત્માની વિશુદ્ધિ કરવી એ જ મુખ્ય ધ્યેય છે, તેથી તેવા ધ્યેયની પ્રાપ્તિ માટે ભિન્ન ભિન્ન ગચ્છાદિક આચારોને સાધતા અને પરસ્પરમાં આત્મભાવે વર્તતા જૈનો સમભાવે મુક્તિ પામી શકે છે એમાં અંશમાત્ર શંકા નથી. કોઇપણ જીવને શંકામાં ન નાખવો. કોઇને કોઇપણ ક્ષયોપશમ કરનારી પ્રવૃત્તિથી પાછો ન પાડવો. જેને જેમાં રૂચિ શ્રદ્ધા હોય તે દ્વારા તેને આત્માની વિશુદ્ધિ તરફ જવા સૂચના કરવી તે જ હિતાવહ છે.

શુભ શાસનના સંચરણોમાં ઉત્પન્ન થતી સાત્વિક ઊર્મિઓનું વલણ જ્યારે શ્રી નવકાર તરફ વળે છે ત્યારેજ પરમ પવિત્ર નમસ્કાર મહામંત્રની પ્રસાદી પ્રાપ્ત થાય છે. જીવનના ઊંડા પ્રશ્નોને આમ સાંધવા કેટલી પણ ભગીની આવશ્યકતા તો જીવનમાં રહેવાનીજ. તે પરમ ભગને બનાવનાર આ મંગલ સ્વરૂપ શ્રી. નવકારને પ્રાપ્ત કરનાર આરાધક આત્મ દશાની પૂર્ણતાને અવશ્યમેવ મેળવી લે છે.

ભૌતિક સુખોમાં પારમાર્થિક ભાવને ભૂલી આ સુખો અનંત માનનાર જીવ જ્યારે ભાવથી શ્રીનવકારને સ્વીકારે છે, તેનામાં જીવનને ઓતપ્રોત બનાવે છે, આવતી ઉપાધિની આંધીઓમાં નહિ ગભરાતા સર્વ સમર્પણ ભાવને કેળવે છે ત્યારે તેને દેવેન્દ્રનાં યા ચક્રવર્તીઓનાં સુખની પણ લવલેશ આશા રહેતી નથી. તેનું મન પંચ પરમેષ્ઠિ મુક્તનું હોય છે. તે આરાધકના તન ઉપર ભલે તીક્ષ્ણ તલવારો ચાલતી હોય, તેનું સ્વાર્થિક કાર્ય ભલે અધુરું હોય જરાય નથી હોતી તેને જીવનની જરા પણ ચિન્તા.

ચિન્તા તેને જ હોય જેને માથે નાયક ન હોય, પરંતુ જેમણે જેણે નવકારના શરણે જીવનને સંપૂર્ણ [illegible] અભય [illegible] સાંસારિક ચિન્તા કરે એ બનવું જ અશક્ય છે.

શ્રી નવકારના શરણે જનાર [illegible] મહા ભયમાંથી [illegible] જાય છે. વૈજ્ઞાનિક રીતીએ વિચારતા જ્યારે તે અણુએ અણુમાં જ્યારે ઉત્સાહની ઊર્મિ આવે છે ત્યારે આપોઆપ વાતાવરણમાં સૌરભ વ્યાપી જાય છે. ચહેરા ઉપર પણ આનંદની સુરખી સ્વયં તરવરી આવે છે. તે સામાન્યતઃ આનંદના અતિરેકમાં જીવન વ્યવહારને પણ ભૂલી જાય છે. તેવી જ રીતે શ્રી નવકારનું શુભ ભાવપૂર્વક સ્મરણ કરનારના અંતરમાં આધ્યાત્મિક વિશ્વ કલ્યાણની ભાવના જાગ્રત થતાં જ તેના વિઘ્ન કષાયો નષ્ટ થયા વિના રહેતા જ નથી.

શાસ્ત્રકારો તો જોરથી ફરમાવે છે **उवसमसारं खु सामण्णं** શ્રમણપણાનો સાર ઉપશમ ભાવ જ છે ઉપશમ ભાવ જ્યારે પ્રકટે ત્યારે સમસ્ત જીવ પ્રતિ સમ ભાવ જાગ્યા વિના રહેજ નહિ. પરંતુ ઉપશમ ભાવને જગાડનારું મુખ્ય સાધન શ્રી નવકાર જ છે. જ્યારે ઉપશમ ભાવ પ્રકટ્યો ત્યારે સંસાર ધીરે ધીરે ઓછો થાય. અને આત્મા મોક્ષની નજીક પહોંચી જાય.

શ્રી નવકારના આરાધકે ખાસ એક વસ્તુ ધ્યાન રાખવીજ ઘટે કે ઐહિક સુખોની આશાથી સ્મરણ નહિ કરવું. રત્ન આપી તુચ્છ વસ્તુની માંગણી કરનાર મહા મૂર્ખ ગણાય. તેમજ શ્રી નવકાર પાસે એવા [illegible] માંગણી કરનાર મૂર્ખજ ગણાય. **कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन** [illegible] કેવલ કર્મ (ક્રિયા) કરવામાં જ અધિકાર છે. ફલની આશા આધ્યાત્મિક ફલને આપી શકતી નથી. ઐહિક સુખોની આશા નવકાર સમીપ

આવવા છતાં પણ દૂર લઈ જાય. પામ્યા ઉપર કેટલીક વખત પાણી ફેરવી દે છે !

ભાવ મંગલ શ્રી નવકાર સ્વતઃ આરાધકને પ્રેરણા અર્પે છે. જગતના જીવો પ્રતિ પ્રેમ અર્પે છે. સદ્‌ભાવ, સદ્‌વિચાર આપી કદાગ્રહ અને મતાગ્રહમાંથી મુક્તિ પણ મેળવી આપે છે.–

આધ્યાત્મિક બલના આધારે જીવતા આરાધકનો દેહ યષ્ટિ જેવો થયો હોય, પરિસ્થિતિ શોચનીય હોય છતાં પણ તે આરાધક નાસીપાસ થતો નથી. દીન બનતો નથી, હીનતાને કદાપિ પ્રાપ્ત કરતો નથી.

અશુભનો ઉદય હોય ત્યાં સુધી સંસારનું અભવ્ય વાતાવરણ નજર સામે હોવા છતાં આરાધકની વનમાં કે રાજભવનમાં સમાન બુદ્ધિજ રહેવાની.

ભાવમંગલ શ્રી નવકારને પ્રાપ્ત કરનાર જો સાચા મનથી નવકારને પચાવી શકે, આરાધનાની ઉત્તમ સામગ્રીનો સદ્‌પયોગ કરી શકે તો અનર્થના મૂલભૂત સંસારને મૂલમાંથી તે આરાધક કાપી શકે.

આજના અજ્ઞાન મૂલક ભૌતિકવાદની ભેખડોમાં જીવનનો ભરડો કરાવનાર જમાનામાં સાચું શરણુ શ્રી નવકારનું જ છે.

અમરકુમાર, શિવકુમાર, આદિ દ્રષ્ટાન્તો શાસ્ત્રોમાં વર્ણિત છે. જૈન શાસન શાશ્વત છે. માટે શ્રી નવકાર પણ શાશ્વત છે, જૈન શાસનની મૂલ આધારભૂત શ્રી નવકારજ છે. અજાણતાં અનુપયોગે પણ એ પવિત્ર અક્ષરો કાને અથડાઈ જાય તો તે આત્મા દુર્ગતિની ખીણમાં પડતો બચી જાય છે.

સામેનો પડદો જરા ઉંચો કરો. પારધીના બાણથી પીડાયેલી સમડી ટળવળી રહી છે. જીવવાની ઝંખના તેની મરી નથી, મરણના દુઃખથી રીબાઈ રહી છે. અસ્વાસ્થ્ય અણુ અણુએ વ્યાપેલું છે. દયાસાગર મુનિરાજની નજર સમડી ઉપર પડી. વિશ્વ કલ્યાણની ભાવનાથી છલોછલ ભરેલું તેમનું હૃદય પીગળી ગયું. કોઈ પણ જીવનું અહિત તેમને પોસાતું ન હતું, સમડીની નજીક આવી મધુર સ્વરે નવકાર સંભળાવ્યો–શબ્દની અસર પણ કેટલી છે ? એ આજના શબ્દશાસ્ત્રીઓ પાસેથી જાણી લેજો; સમડી મટીને રાજકુમારી થઈ ત્યાં પણ તેણે નિમિત્તવશાત્ નવકાર મળી ગયો અને તરી ગઈ.

બળતો નાગપુરી ધરણેન્દ્ર થયો એ દાખલો અતિપ્રસિદ્ધ જ છે.

અનાભોગે નવકારને સાંભળનારનું પણ જો કલ્યાણ થઈ જતું હોય તો ભાવપૂર્વક નવકાર ગણનાર સર્વ દુઃખથી મુક્ત બને એમાં આશ્ચર્યજ શું છે ?

શબ્દની અસર સમગ્ર વિશ્વમાં જલ્દી વ્યાપ્ત બની જાય છે. શબ્દ પુદ્‌ગલ સ્વરૂપ છે એટલે એ પુદ્‌ગલ વિશિષ્ટતર શુભ હોઈ અશુભતર દુન્યવી પુદ્‌ગલોને દૂર કરી શકે છે. એકની શુભ ભાવનાની અસર બીજા જીવ ઉપર જરૂર પડે જ છે. જો તેમ ન બનતું હોય તો મહાત્મા પુરૂષોથી પાપી આત્માનો ઉદ્ધારજ ન થયો હોત; શુભ ભાવ સાથેની શાબ્દિક શક્તિ ચૌદ રાજલોકમાં વ્યાપ્ત થઈ અશુભ ભાવોને હટાવી શકે છે.

શ્રી નવકારને સમર્પિત થનારજ તેની અચિંત્ય શક્તિ પામી શકે છે, જાણી શકે છે, બીજાને પમાડી શકે છે. સચોટ શ્રદ્ધા સાથે શ્રી નવકારનું સ્મરણ કરનાર કદાપિ આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિથી પીડાતો હોય છતાં પણ તેના મન ઉપર કોઈપણ જાતની અસર હોતી જ નથી; સુદેવ, સુગુરુ, સુધર્મ એ બધું જ એ સાધકને શ્રી નવકારમાંથીજ પ્રાપ્ત થઈ ગયું છે પછી ચિન્તા શાની ?

મસ્ત યોગીને ભોજની ભુખ હોઈ શકે ખરી ? ચિન્તામણી રત્ન મેળવનારને પત્થરનો ટુકડો ન મલ્યો તેની વિચારણા હોય ખરી ?

રત્ન તણી જેમ પેટી ભાર અલ્પ બહુ મૂલ્ય; તેમજ શ્રી નવકાર આપણી દ્રષ્ટિએ ૬૮ અક્ષરનો જણાય છે. પણ અનંતા તિર્થંકરોએ ચૌદ પૂર્વના સારભુત તેને બતાવ્યો છે; કોઈ પણ મોક્ષે ગયા, જાય છે યા જશે એ બધાજ શ્રી પંચ પરમેષ્ઠીના પ્રતાપે જ. (આ અતિશયોક્તિ નથી તદ્દન સત્ય છે.) એ શ્રી નવકાર આપણને અનાયાસે મળી ગયો છે. શુભ ભાવપુર્વક શ્રી નવકારનું સ્મરણ કરી સ્વપરનું કલ્યાણ સાધીએ. એજ શુભેચ્છા.

ગાતાં ફૂલ....

લે. ગુણવંત શાહ

આખરી મિલન હતું. વિદાયની એ છેલ્લી રાત હતી. કાલે એ પત્ની નહિ રહે. એ એને હવે કદી પતિ કહી સંબોધી નહિ શકે. કારણ વર્ધમાન કાલે દીક્ષા લેવાનો હતો.

યશોદા એના ચરણકમળ પાસે બેસી એના સૌન્દર્યનું પાન કરી રહી હતી.

'અરે ! ઘેલી ! આમ શું જુવે છે ? આ તો હાડકાંનો માળો છે. એમાં શું જીવ ઘાલે છે ? ઊઠ, યશોદા ! ઊઠ. સ્વસ્થ બન !'

'ના, મારા દેવ ! ના. હું એ હાડકાંનો માળો નથી જોઈ રહી. અને વહાલા ! તું તો કાલે જવાનો છે ને ? બસ, તારું છેલ્લું દર્શન કરી લેવા દે કાલ પછી તો તારી સુરત જોવા નહિ મળે એટલે ધરાઈ ધરાઈને મને એ જોઈ લેવા દે. તારી આજની છેલ્લી છબી એવી રીતે હું મારા મન પટ પર ઘૂંટી રહી છું કે એ કદી ભૂંસાશે નહિ. ક્યારેય એ ઝાંખી નહિ પડે.

અને હું તારું આ ચામડાનું ખોખું નથી જોતી. તારા દુર્બલ એ હાડકાંને પણ નથી નીરખતી. એ ઊંચાઈ તો તારી એ પહેલી નજરે જ શમી ગયો હતો નાથ !

હું તો મુંઝાઈ ગઈ છું કે તારી કેવી છબી સંઘરી રાખું ? તારી એ પરણ્યાની પહેલી રાતની અનાસક્ત ને નિર્મોહી છબિ કે આજની આ વિમુક્ત એવી તારી આ પરિપૂર્ણ છબિ ?

તારી આજની આ તસ્વીર જોઈને તો, વિદાયની રાતે પણ મારી આંખો રડવાનું ભૂલી ગઈ છે. અને તેના બદલે મારા અંતરમાં આનંદના ઓઘ ઊછળે છે. હોઠ ઉદાસ બનવાનું વિસરી આજ એ મંગલ ગીત ગણગણી ઊઠે છે દિલ આજ બેચેન નહિ પણ ઉમંગથી થનથન નાચી રહ્યું છે. મારા પ્રાણ સખા !

અને તું મને ઘેલી કહે છે ને ? હા ! હું આજ તારી છેલ્લી વિદાયે ગાંડી બની છું. પાગલ થઈ ગઈ છું, વહાલા ! પાગલ થઈ ગઈ છું, પા...ગ...લ !!! હૈયું હાથ નથી રહેતું આજની તારી આ સૂરત જોઈને !

મન થાય છે. તારી આ સૂરત જો ફરી ફરી જોવા મળે તો મારી લાખ લાખ જિંદગી કુરબાન કરી દઉં !!

આજ તારી નાની નાની કમલનયની આંખોમાં લાખ લાખ ભાવનાના સૂરજોનું એક સામટું તેજ પ્રકાશી રહ્યું છે!

છેલ્લો સંદેશ આપવા ઊઘાડ બંધ થતાં તારા હોઠો પર પેલું અનાસક્ત સહસ્ત્રદલ કમળ આવીને બેઠું છે !

તારું અંતર મુક્તિ મિલન માટે એટલા જોરથી ધબકી રહ્યું છે કે ત્યાં હું કાન માંડું છું ને મને પેલા પ્રેમના મહાસાગરના ઊછળતાં મોજાઓનું દિવ્ય સંગીત સંભળાય છે !

તારા વદન પર પથરાયેલી શાંતિ જોઉં છું ને મને લાગે છે, શાંતિની દેવી પોતે આવીને તારા એ ભોળા વદન પર એનો પાલવ પાથરીને બેસી ગઈ છે!!

તારા કાળા કાળા ઝુલ્ફાં નીચે છુપાયેલો નિર્મળ, સંગેમરમરના આરસ જેવો ચહેરો જોઉં છું ને મને પેલો કાળા વાદળાની કીનાર પર લટકેલો ચંદ્રમા પણ ફીકકો લાગે છે ! ! !

તારા શબ્દોના અવાજમાંથી એક એવો મીઠો ને મધુરો રવ રણકી રહ્યો છે કે જાણે કોઇ બંસી બજવૈયો ઉસ્તાદ એની બંસીમાંથી મૃદુલ ને મંજુલ સ્વર ન છેડી રહ્યો હોય !...

વર્ધમાન ! આજ હું તને મારા પ્રાણનાથને નથી જોઇ રહી. હું તો આજ મુક્તિ પ્રવાસના મહાયાત્રીના આત્મ સૌન્દર્યનું પાન કરી રહી છું. અને—

તારી આજની આ મંગલમૂર્તિને હું કદી નહિ ભૂલું, ક્યારેય નહિ વિસરુ, વહાલા ! કદારે, ક્યારેય નહિ...

આજના જેવી ભાવના સભર, પ્રેમભીની, શાંત ને ઓજસ્વિ એવી તારી આ મૂરત મેં કયારેય નથી જોઇ.

આથી તો કહું છું,

પ્રિયે !

તારી આજની છબિ જો ફરી ફરી જોવા મળે તો મારી લાખ લાખ જિંદગી તને સમર્પણ કરી દઉં...

° °° °

પ્રિયે !

તું તો મારો દેવ છે. ભગવાન છે. પ્રાણનાથ છે ! મારો તો તું અંતર્યામી છે ! !

તારી પૂજા એ મારો ધર્મ છે. તારી ભાવના એ મારું સંગીત છે. તારું નામસ્તવન એ મારી ધૂન છે. હૃદય મંદિરમાં તારી મૂર્તિ બિરાજે છે અને હું ભાવનાના તારા પર કળશ પર કળશ કરે જઉં છું ઊર્મિનાં સ્વસ્તિક કરુ છું હું લાગણીનાં નૈવેદ્ય ધરું છું અને શબ્દોના દીપ પેટાવી તારી આરતી ઉતારું છું.

વહાલા ! તને રીઝવવા મારી પાસે સોના-ચાંદીના ટુકડા નથી. રંગબેરંગી ભેટ સોગાદો નથી. તારા વિલેપન માટે મારી પાસે મ્હેંક મ્હેંક થતાં મોંઘા અત્તરો નથી. તારી પૂજા માટે પારિજાતક કે ગુલાબના ફુલો નથી. તારી આંગી માટે હીરા, માણેક ને મોતી પણ નથી.

હું તો અકિંચન છું, દેવ ! મારા. હું તો તારી ભોળી સૂરતનો પૂજારી છું. મારી પાસે તો અંતરના અરમાન છે. હૈયાની ઝીણી વેદના છે. તને ધરવા માટે મારી પાસે માત્ર ભાવના જ છે. અને તું સ્વીકારે તો તારા અર્ધ્ય માટે મારા જિગરનું ખૂન છે.

તારા દર્શનનો જ મને શોખ છે. અને હું તારા દર્શન માટે દોડી આવું છું. તારી રાહમાં નજર પાથરીને બેસી રહું છું. તારા ગીત ગાઉં છું અને તારું નામસ્તવન કરું છું.

તું ન રીઝે તો ભલે, પણ મારે તને રીઝવવો છે. અને હું તને ઝંખ્યા કરીશ. તારા માટે ઝુર્યા કરીશ. તારી યાદને વધુ ને વધુ ગાઢ કરતો જઇશ. અને તારા ગીત ગાતો ગાતો તારા એ પવિત્ર ધામોની યાત્રા કરતો કરતો હું મારો ધર્મ બજાવે જઇશ.

હું તને ચાહ્યા કરીશ.

ઝંખ્યા કરીશ. તારા મિલન માટે ઝુર્યા કરીશ.

કારણ ન પૂછીશ, વહાલા !

કેમ કે તું તો મારો દેવ છે ! ભગવાન છે ! મારું જીવન ધન છે ! તું તો મારો અંતર્યામી છે ! નાથ !

અગન પરીક્ષા

લે. ચિત્રભાનુ

કારતક વદ એકમની મધરાત હતી રાતના બે વાગ્યાનો સમય હતો. આકાશની શુભ્ર આરસીમાં મોગરાનાં ફુલ જેવા તારા હસી રહ્યા હતા. ચંદ્રમાંથી ઝરતી ચંદન જેવી શીતળ ચાંદની પૃથ્વીને લીંપી રહી હતી.

ત્રણ માળની ઊંચી હવેલીને બીજે માળે અમે ચાર જણ સુખનિદ્રામાં પોઢ્યા હતા. મંદમંદ વાતો પવન અમારા આત્માને સૌરભની દુનિયામાં લઈ ગયો હતો. એવામાં હૈયાને વીંધી નાંખે એવી એક કારમી, લાંબી તીણી, ચીસ સંભળાઈ અને હું ભયપૂર્વક સફાળો ઊભો થઈ ગયો.

કમાડ ઉપર કોઈ જોર જોરથી લાત મારતું બોલી રહ્યું હતું :

'મહારાજશ્રી ! બચાવો. કમાડ ઉઘાડો. ભયંકર આગ લાગી છે દોડો રે દોડો...!'

મારી પડખે જ પિતાશ્રી પોઢ્યા હતા. મૂળચંદ ને તારચંદ નામના બે યુવાનો બારણા પાસે આળોટતા હતા. આ ભયભરેલી તીણી ચીસ સાંભળી એ ત્રણે જણ વિહ્વલતાપૂર્વક જાગીને આમતેમ જોવા લાગ્યા.

અમારા ચારેના આત્મા ભયગ્રસ્ત હતા. એવામાં એક જોરદાર ધક્કો વાગ્યો અને જુનાં કમાડ સાંકળ સાથે જ ઊખડી પડયાં. છ બહેનો અને ત્રણ બાળકો ગભરાટમાં રાડો પાડતાં ઉપર ધસી આવ્યાં.

મેં બારણા તરફ જોયું તો નવ જીભાની પાછળ લાલ રંગની લાંબી જીભ કાઢતી અગ્નિની પ્રચંડ જ્વાળાઓ આવતી દેખાઈ. ભયંકર રીતે પળ પળ ઊંચે વધતી આ પાવક જ્વાળાને જોઈ મારી મતિ પણ ક્ષણભર મૂઢ થઈ ગઈ. ફાટી આંખે હું જોઈ રહ્યો હતો. આ શું થઈ રહ્યું છે તે મને સમજાતું નહતું.

પ્રચંડ આગના ભડકા અમારી નજીક આવી રહ્યા છે એટલું જ મારી આંખો જોઈ શકી, માર્ગ ક્યાંય ન હતો. વિચારોમાં ધુમાડો વંટોળિયા લઈ રહ્યો હતો.

અમે ત્રીજે માળે હતા. બહેનો ને બાળકો બીજે માળે હતાં પણ ભોંયતળિયે પ્રચંડ આગ લાગી એટલે એ સૌ ઉપર ધસી આવ્યાં હતાં.

જ્વાળા વધતી વધતી ઉપર ને ઉપર આવી રહી હતી. નીચે ઉતરવાનો માર્ગ અને દાદર તો ક્યારનાં ય બળીને ખ ખ થઈ ગયાં હતાં. હવે ક્યાં જવું ?

ગઈ કાલે આજ સ્થાને કેવો આનંદ અને શાંતિ હતાં ? અત્યારે કેવો શોક અને ભય હતો ? ગત કાલે આ હવેલીના મુખદ્વાર આગળ ભવ્ય મંડપ હતો. એમાં પ્રવચન પ્રભાવના અને મંગળ ગીતોના મંજુલ ધ્વનિથી વાતાવરણ ગુંજતું હતું. અત્યારે તેજ સ્થાનમાં ઊભેલા માણસો કરુણાભરી ચીસો નાંખી રહ્યા છે :

"આ ઉપર રહેલા લોકોને કોઈ બચાવો રે ! ઉપરથી નીચે ઉતારો, રે ! નહિ તો બાપડાં હમણાં

બળીને ખાખ થઇ જશે...”

આગ જોવા એકત્રિત થયેલા સૌ ચીસો નાંખતા હતા. કોલાહલ કરતા હતા. પણ માર્ગ કોઇનેય કાંઇ સૂઝતો નહતો.

અમે ઉપરથી ચીસો નાંખતા હતા, અમને બચાવો !

એ લોકો નીચેથી રાડો પાડતા હતા : “આ દુઃખિયાઓને કોઈપણ રીતે બચાવો !...”

આપણા લોકોની આ વિશિષ્ટતા છે આપણને રાડો પાડત, કોલાહલ કરતાં આવડે છે, પણ યોજનાપૂર્વક કામ કરતાં નથી આવડતું. પરિણામે અવ્યવસ્થા વધે છે કાર્ય કંઇજ થતું નથી. આવા પ્રસંગે તાલીમ પામેલા અને બીન તાલીમ પામેલા પરખાઇ જાય છે. આવા ભયમાં તાલીમ પામેલો એક માણુસ જે કરી શકે છે, તે બીન કેળવાયેલા હજાર પણ કરી શકતા નથી

નીચે અને ઉપર સર્વ કોલાહલ હતો પણ કોઇને એટલું ય ન સૂઝયું કે બંબાવાળાને ખબર આપીએ. નીસરણીની શોધ કરીએ. એકાદ દોરડું શોધી ઉપર ફેંકીએ. સૌને એક જ વાત આવડે ! રાડો પાડવી, બૂમ બરાડા નાખવા અને વાયની વાંઝણી દયા દેખાડવી.

પળેપળ ભયંકર રીતે પસાર થઈ રહી હતી. નીચેથી મદદ મળે એવી આશા હવે રહી ન હતી. વિપદ વખતે માણસને, શી ખબર કયાંથી પણ, ધૈર્યનું બળ મળી રહે છે. એ વખતે સદ્ભાગ્યે સેવાદળમાં લીધેલી તાલીમ મારી મદદે આવી.

મેં કહ્યું : એનો હિંમત રાખો, કેવળ ચીસો પાડવાથી હવે આપણુને કોઈ ઉગારે તેમ નથી. અને આપણી દયામણી ચીસોથી આ પ્રચંડ આગ પણ શાંત પડે તેમ નથી. તમે તમારા સૌના સાડલા આપો અને એકબીજા સાથે બાંધી એનું લાંબું દોરડું બનાવીએ. એને કઠેડે બાંધી એના પર ટીંગાઇને, લટકીને, લપસીને એક પછી એક સૌ નીચે ઉતરી જઇએ.’

આ યોજના અમને જરા જોખમભરેલી લાગી. વચ્ચેથી ગાંઠ છૂટી જાય અગર તૂટી જાય તો અકાળે મૃત્યુ થાય. પણ આને ય આગનું અકાળ મૃત્યુ તો અમારી સામે વિકરાળ આંખો ફાડીને ઊભું જ હતું.

આગની ગરમી વધી રહી હતી. અમે જે ખંડમાં હતાં એ ખંડ છોડી સરકતા સરકતા અમે સૌ કઠેડા પાસે આવ્યા. અમે પાછળ જોયું તો એ ખંડ કયારનોય પ્રજ્વળી ઊઠયો હતો. હવે તો અમારા માટે એકે ય માર્ગ નહતો.

કઠેડાથી આગળ કયાં જવું ? મારી યોજનામાં બાળકને લઇને ઊતરવું જોખમ ભરેલું હતું સંકટની ભયંકર ક્ષણો પસાર થઇ રહી હતી.

નીચે કોલાહલ કરનારાઓમાં એક સાહસવીર નીકળ્યો. એ કયાંકથી એક મોટી નીસરણી શોધી લાવ્યો. એણે નીસરણી માંડી, પણ અફસોસ ! એ ટૂંકી હતી. અમારાથી બે હાથ દુર હતી. એણે એક ક્ષણ વિચાર કર્યો. અને પોતાના ખભા ઉપર જ એ માંડી. આવી મોટી નિસરણી અને તે માણસના ખભા ઉપર ! આહ ! બળ પણ જબરું અને ધૈર્ય પણ જબરું. એવી વીરતાને સહજ મસ્તક ઝૂકી જાય છે.

નીસરણી એણે ખભા પર લીધી એટલે ત્રણ હાથ પર ઉપરથી કૂદકો તો મરાય નહિ. સ્થિતિ નાજુક હતી. હવે તો જીવન અને મરણ વચ્ચે પ્રહર નહિ, કલાક નહિ પણ પળો ગણાઈ રહી હતી.

સર્વત્ર ભયના વાતાવરણથી માનવ હૈયાને ચીરી નાંખે એવી ચીસો સંભળાતી હતી. અને આસપાસ વધતી જતી જવાળાના તાપથી દેહ શેકાતાં હતાં.

પિતાશ્રી તો ઉપરથી ભુસકો મારવાની વાત ઉપર આવી ગયા, પણ ભુસકો મારવો એ શકય ન હતું. ત્રણ માળની તોતીંગ ઊંચી હવેલી પરથી પડનારનું એક પણ અંગ સલામત ન રહે !

ઇષ્ટદેવનો જાપ અંતરમાં સતત ચાલતો હતો. માણસ સુખમાં જેટલી તીવ્રતાથી પ્રભુ સ્મરણ નથી

કરતો, એવી તીવ્રતાથી એ દુઃખમાં રમરે છે. તે જ પળે મારામાં અણધાર્યા બળનો સંચાર થયો. ધૈર્યના કિરણ અંગઅંગમાંથી પ્રગટવા લાગ્યાં.

હું કઠેડો કૂદી બહારની સીમેન્ટની પાળ પર આવ્યો. કઠેડા બહાર દશેક આંગળની નાની પાળ હતી. મારો એક હાથ મેં કઠેડાના સળીયામાં મજબૂત રીતે ભરાવ્યો. વજ્ર જેવી મજબૂત પકડથી સળિયાને પકડી મેં પિતાજીને કહ્યું:

'તમે ધીમેથી કઠેડો ઓળંગી આ સીમેન્ટની પાળ પર આવો અને મારો હાથ પકડી ડિંગાઓ એટલે પછી નીસરણીને આંબી જશો. તમારા પગ નીસરણીને અડે પછી જ મારો હાથ છોડજો.'

પિતાજી કહેઃ 'મારો ભાર આમ અધ્ધર આકાશમાં તું ઝાલી શકોશ? તારો હાથ પકડીને લટકું અને હાથ છૂટી જાય તો તે બંને પથ્થરની શિલા પર જ પછડાઈએ ના..."

મેં કહ્યું: "વિચાર કરવાનો આ સમય નથી. જીવન મરણની આ પળ છે જે થવાનું હશે તે થશે. પણ શ્રદ્ધા છે, સારું જ થશે."

મારી શ્રદ્ધા સાચી પડી. એ બરાબર નીસરણી પર પહોંચ્યા ને ઊતરી ગયા. હવે મારો વારો આવ્યો. હું ઊતરી જાઉં તો બહેનો ને બાળકોને ઉતારનાર કોણ?

માણસનું મન ઘણું જ નીચ અને સ્વાર્થી છે. એ ઉચ્ચ ને પરોપકારી દેખાય છે. પણ તેની અગ્નિ પરીક્ષા થઈ નથી ત્યાં સુધી જ. જ્યારે એવી પળ આવે છે ત્યારે જ મનની સાચી પરખ થાય છે.

સામાન્ય રીતે પ્રત્યેક માનવી પોતાના મન માટે ઉચ્ચ અભિપ્રાયના ભ્રમમાં હોય છે. અને મારા માટે મને પણ એવો જ વિશ્વાસ હતો. આ પળે મને જીજિવિષા પ્રેરવા લાગી.

"પોમ્પીના અંતિમ દિવસો"નો પ્રસંગ યાદ આવે છે. આખા શહેર પર લાવા રસ ઊછળી રહ્યો છે. અગ્નિની વર્ષા થઈ રહી છે. થોડીજ ક્ષણોમાં સૌ મરવાનાં છે છતાં સૌ બચવાનો મરણિયો પ્રયત્ન કરે કરે છે. આગળ દોડતા માણસને ધક્કો મારી, એનું ધન ઝુંટવી, માણસ આગળ નીકળવા પ્રયત્ન કરે છે. પોતાનો જ જીવ બચાવવા પ્રયત્ન કરે છે, જ્યારે બીજી બાજુ કોઈક સજ્જન લૂલાને મદદ કરે છે. આંધળાને ટેકો આપે છે. વૃદ્ધને દોરે છે. પોતે ઉતાવળ કરે છે. પણ અપંગોને ભુલતો નથી ત્યારે લેખક લખે છે: "આ છેલ્લા કલાકમાં તેઓ માનવીની ઉચ્ચતા અને નીચતાનાં દર્શન કરે છે." મારું મન પણ કહી રહ્યું હતું: "ઊતરી જા, ભાગી જા, નહિ તો બળીને ભડથું થઈ જઈશ. જા, જીવ બચાવ.."

"એવામાં એક બહેને જેમનું નામ દિવાળીબેન હતું, તેમણે કહ્યું: 'મહારાજ! તમે તમારે પહેલાં ઊતરી જાઓ. અમારું તો થવાનું હશે તે થશે.'

નારી! મા! તને નમન છે. વિપદ વખતે પણ તારો અર્પણ ધર્મ તું ના ચૂકે. અર્પણના પ્રકાશથી તેં વસુંધરાને અજવાળી છે. તારા શિયળથી, તારી સહિષ્ણુતાથી, તારા અર્પણથી માણસ આજે 'માનવ' છે.

મને મારા પર ધિક્કાર આવ્યો. બહેનોને સ્પર્શ પણ ન થાય એ મારા સંયમધર્મની મર્યાદા છે પણ એ મર્યાદાને આગળ ધરી હું ઊતરી જાઉં, મારો જીવ વહાલો કરું, તો મારા જેવો નીચ સ્વાર્થી કોણ?

મર્યાદા માનવીને ઉગારવા માટે છે, બંધન માટે નહિ જ, પણ અત્યારે તો માનવતાનો પ્રશ્ન છે

વાડ વૃક્ષના રક્ષણ માટે છે, પણ વાડથી વૃક્ષનો વિકાસ રુંધાતો હોય તો વાડને જરા દૂર પણ કરવી પડે. ભગવાન મહાવીરના સંયમધર્મની મર્યાદા એવી નથી જે માનવતાને હણે!

મેં કહ્યું: 'બહેનો, હું એવો નીચ નહિ બનું. જીવ ખાતર ધર્મ છોડવો એ કાયરનું કામ છે. જલદી કરો. તમે પાળ ઉપર આવો, મારો હાથ પકડીને ડિંગાઈ જાઓ અને નીસરણીને પહોંચો.

આ રીતે એ ઊતર્યાં એટલામાં તો બીજી મદદ પણ આવી ગઈ, સૌ ઉતરી ગયાં.

છેલ્લે હું પાળ પર બે હાથથી ટિંગાઈને ઊતરવા પ્રયત્ન કરતો હતો ત્યાં એક માતાની ચીસ આવી.

'અરે બાબો તો હજી ઉપર જ છે. એ તો રહી ગયો.'

ધુમાડા વંટોળિયાની જેમ બાળકને વીંટાઈ ગયો હતો આ કસોટી હતી, મારી માનવતાની, મારા સમસ્ત જીવનની આ છેલ્લી પરીક્ષા હતી. દેવે જાણે મારી ભાવનાને કરુણ દૃષ્ટિથી નિહાળી. તે જ પળે ધૈર્યનું દૈવી કિરણ મારા અંગ અંગમાં વ્યાપી ગયું.

હું પાછો કઠેડા ઉપર ગયો. સાથે તારાચંદ પણ આવ્યો. સમડી ઝડપ મારીને હાથમાંથી વસ્તુ છીનવી જાય એ જ વેગથી બાળકને મૃત્યુના હાથમાંથી ઝડપીને સલામત રીતે લઈને બહાર આવી ગયો. નીચે તાળીઓના, ધન્યવાદના, આનંદમય અવાજો થઈ રહ્યા હતા. અને તે જ વખતે બંબાનો અવાજ સંભળાયો. ટન્ ટન્ ટન્...!...

બાળકને લઈ મેં નીસરણી પર પગ મૂક્યો, ત્યાં હૃદયને ધ્રુજાવી મૂકે એવો અવાજ થયો અને ક્ષણ પહેલાં અમે જ્યાં ઊભા હતા એ ભાગ કડડભૂસ કરતો બેસી ગયો.

કુદરતનો કેવો સંકેત ! પાંચ દશ મિનિટ પહેલાં એ ભાગ બેસી ગયો હોત તો ! પણ એ પ્રશ્ન જ નકામો છે. રામ રાખે તેને કોણ ચાખે ?

રાતના ત્રણના ટકોરે અમે વડવાના ઉપાશ્રયે આવ્યા. ઉપાશ્રયમાં પગ મૂક્યો અને હું શુદ્ધિ ખોઈ બેઠો. કલાક સુધી સંચિત કરેલા અપૂર્વ દૈવી બળનો બંધ તૂટી ગયો. જુસ્સો ઉતરી ગયો.

સવારે સાત વાગે મેં આંખ ખોલી ત્યારે ભાવનગરના હજારો નાગરિકો વીંટળાઈને બેઠા હતા. સૌનાં નયનોમાં પ્રેમનાં આંસુ હતાં. હૈયાંમાં માનવતાને અભિનંદન હતાં. શેઠ જુઠાભાઈ જેવા પ્રતાપી પુરુષના મુખ ઉપર પણ લાગણીની તીવ્ર રેખાઓ ખેંચાઈ હતી.

એમણે ગદ્‌ગદ કંઠે કહ્યું :

મહારાજશ્રી ! તમે તો અમારી લાજ રાખી. સાધુતાને અર્પણના રંગથી રંગીને ભાવનગરમાં એક જ્વલંત ઇતિહાસ સર્જ્યો.

આગની વિપદમાં સહભાગી બનેલાં ભાઈ બહેનો સામે મેં જોયું અને મારી આંખમાં પણ આંસુ આવ્યાં.

પણ તે શાના હતાં ?

હર્ષનાં કે કરુણાનાં ?

★★★

રૂા. ૧૦-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ ભરી આજેજ ગ્રાહક તરીકે આપનું નામ નોંધાવશો. પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.
ઘર, લાયબ્રેરી, ભેટ, લહાણીને યોગ્ય સાહિત્ય
ચાર
વર્ષમાં પુસ્તકોની ચતુર્મુખી ગંગા
વહેવડાવનાર સસ્તી ને સંસ્કારી ગ્રંથમાલા
શ્રી જીવન-મણિ
સદ્‌વાચનમાળા ટ્રસ્ટ
ન સાવ શુષ્ક સાહિત્ય
ન સાવ અપરસ સાહિત્ય
સર્વરસભર્યું—નીતિબોધભર્યું
ઘર, લાયબ્રેરી, ઇનામ, ભેટને યોગ્ય
રૂપકડું સાહિત્ય
-: લખો :-
શ્રી જીવન-મણિ સદ્‌વાચનમાળા ટ્રસ્ટ
હઠીભાઈની વાડી સામે, દિલ્હી દરવાજા : અમદાવાદ.

શ્રદ્ધા વિહોણી........

લે૦ આ૦ મ૦ શ્રીમદ્ કીર્તિસાગરસૂરીજી

સત્કાર્યો કરતી વખતે તમારા વિષે લોકો ગમે તેવા અભિપ્રાયો ધરાવે, તમારા હેતુ વિષે ગમે તેમ લોકો બોલે; તો પણ તેઓના પરવા રાખશો નહિ તો, તમારા કાર્યોમાં આગળ વધતા રહેશો. જો લોકના અભિપ્રાયો પર લક્ષ્ય રાખશો તો તમારાથી ધારેલાં કાર્યો બની શકશે નહિ. તમારી જાત પર શ્રધ્ધા રાખો.

આત્મશ્રધ્ધા સર્વ સત્કાર્યોનું મૂલ છે. શ્રધ્ધાના આધારે જ સત્કાર્યો બની શકે છે. શ્રદ્ધાવિહીન બળવાન હોય તો પણ પાછો પડે છે.

જેનામાં મહાન આત્મશ્રધ્ધા હતી તેઓ પોતાના હાથે ધરેલાં કાર્યો કરવાની પોતાની શકિત વિષે અડગ શ્રધ્ધા ધરાવતાં હતાં. એવા જ મહાશયોએ સત્કાર્યોને સંપૂર્ણ કરીને સ્વપરનો ઉધ્ધાર કરેલ છે અને સત્તા-શકિત-સંપત્તિને તેઓએ જ સફલ કરી છે. તમો પણ આત્મશ્રધ્ધા રાખશો તો સત્કાર્યોને સંપૂર્ણ કરીને સત્તા-સંપત્તિ વિગેરેને સફલ કરશો.

જગતમાં ઘણા લોકોના મનમાં આમ ઠસી ગએલ હોય છે કે અમારામાં સત્કાર્યો કરવાની શકિત નથી. અમારા ભાગ્યમાં કર્મ-નિર્જરા માટે ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરવાની તાકાત નથી, તેથી અમારાથી તે સત્કાર્યો થશે નહિ આમ ધારીને તે આગળ વધી શકતા નથી. અને પોતાનામાં જ રહેલી અનંત શકિતની ઓળખાણ કરવામાં બેનસીબ રહે છે. આવા વિચારવાળાઓ પોતાની જાતનો પણ ઉધ્ધાર કરી શકતા નથી. પોતાના આત્માને પોતાની જાતને હલકા ગણવાથી શૂન્યવત પોતાની હલકી સ્થિતિ થાય છે, એને કેટલાક અજ્ઞજનો જાણતા નથી. તેથી પોતાના આત્મા અને આત્મિક ગુણો તરફથી તેઓને જોઇતા પ્રમાણમાં લાભ મળતો હોય તે મળતો નથી અને દીન-હીન દશામાં આવી ફસાય છે

આત્મા અનંત શકિતનો સ્વામી છે. તેથી જે જે ઋધ્ધિ અને સુધ્ધિ વિગેરે પ્રાપ્ત થાય છે તે શુધ્ધ બનેલા આત્માના આધારે છે. તમે જો વિષય કષાયના વિકારોને સમ્યગ્જ્ઞાનપૂર્વક ટાળી તેમજ સંકલ્પ વિકલ્પ વિગેરેને દુર કરી સ્થિરતાને ધારણ કરશો તો આપોઆપ આત્માની અનંત શકિતઓનો આવિર્ભાવ થશે અને અનંત સુખના ભોકતા બનશો.

દુન્યવી પદાર્થોની શોધમાં તેઓનું રક્ષણ કરવામાં જે વખત લગાડો છો તેટલો પણ જો આત્મિક ગુણોની શોધમાં વખતને ગાળો તો અપૂર્વ વસ્તુનો અવશ્ય લાભ થશે.

જો તમે માટીના ઢેફા કરતાં ઉચ્ચતર બનવાનું પસંદ કરશો નહિ તો તમારા પર બહાદુરો પગ દાબને ચાલ્યા જશે પછી તમે પોકારો પાડો ત્યાં કોણ સાંભળશે. માટે તમારા આત્માની કીમત આંકતા શીખો અને આત્મિક લાભ ઉઠાવો.

તમે બીજાના જેવા સમર્થ નથી, સારા નથી અને નિર્બળ પ્રાણી માત્ર છો. આવો વિચાર જો તમે કર્યા કરશો, તો તમારા જીવનનું સમગ્ર ધોરણ કનિષ્ઠ બની જવાનું અને તમારી તાકાદ મંદ

પડવાનો; માટે જીવનના ધોરણને ઉચ્ચતર બનાવવું હોય તો અનંત ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ અને શુદ્ધિનો સ્વામી અમારો આત્મા છે આ પ્રમાણે વિચારો કર્યા કરો અને તે પ્રમાણે વર્તન રાખશો.

જે ભાગ્યશાળીઓએ વિચાર-પ્રણાલિકા તથા સંયમની ચાવીઓ હસ્તગત કરેલી છે તેઓ જ શારીરિક તથા માનસિક શક્તિઓનું રક્ષણ કરવા સમર્થ બને છે. અને તે શક્તિઓમાં વધારો કરતાં રહે છે. તેઓ સારી રીતે સમજતા હોય છે કે કદાપિ ખરાબ વિચારોથી અને અનાચારોથી આત્મકલ્યાણ સાધી શકાતું નથી. દુષ્ટ વિચારોથી તથા અનાચારોથી સ્વકલ્યાણ ક્યાંથી સધાય ? આત્મગુણોનો વિકાસ તમારામાં જ રહેલો છે. અને સંયમ કેળવવાની શક્તિ પણ તમારામાં જ રહેલી છે. માટે તેઓની ચાવીઓ હસ્તગત કરશો. ચાવીઓ બંધ થયેલ તાળાને ઉઘાડીને કબાટમાં રહેલી મિલ્કતને દર્શાવે છે તે પ્રમાણે ગુરુગમરૂપી ચાવીને પ્રાપ્ત કરીને આત્મ-ગુણોરૂપી મિલ્કતને મેળવો.

જ્યારે તમારી નિકટમાં રહેલ માણસો કે મિત્રો અગર અન્ય કોઈ માણસ, ક્રોધના આવેશમાં ઉગ્રત ધારણ કરતો હોય ત્યારે તમારે તેમાં દાવાનળ સળગે એવા વચનરૂપી ઈંધણો નાંખવા ન જોઈએ. સજ્જન તો શાંતિ કેમ જળવાય તે પ્રમાણે વર્તન રાખે. તે વખતે શાંતિ પકડીને મૌન ધારણ કરે અને કર્મ પ્રકૃતિનો વિચાર કરે કે જેથી સ્વપરનો ઉદ્ધાર થય અને આત્મકલ્યાણ સધાય.

કોઈપણ માણસે કદાપિ ઉગ્રતાને ધારણ કરી શાંતિ મેળવી છે ? હરગીજ મેળવી નથી અને મેળવશે પણ નહિ. જગતમાં શાંતિને મેળવવા માટે અને આત્મકલ્યાણને માટે આત્મ સંયમની ખાસ આવશ્યકતા છે.

(" આંતર જ્યોતિ " માંથી ઉધ્ધૃત)

જાહેર ખબરના ભાવ

	વાર્ષિક	છ માસિક	ત્રિમાસિક	માસિક
ટાઇટલ પેજ ચોથું:-	૩૨૫	૧૭૫	૧૦૦	૩૫
" પેજ ત્રીજું :-	૨૫૦	૧૩૦	૭૦	૨૫
૧	૧૭૫	૧૦૦	૬૦	૨૦
½	૧૦૦	૬૦	૩૫	૧૫
¼	૬૦	૩૫	૨૦	૮
⅛	૩૫	૨૦	૧૨	૫

વધુ વિગત માટે લખો :—

શ્રી. તંત્રીઓ, "બુદ્ધિપ્રભા" કાર્યાલય,

C/o શ્રી જશવંતલાલ ગીરધરલાલ શાહ

૩૦૬/૪ ખત્રીની ખડકી,

દોશીવાડાની પોળ, અમદાવાદ.

કર્મની કઠણાઈ

લેખિકાઃ- પદ્મા ફડીયા એમ. એ. બી. ટી.

(ગુજરાતી સાહિત્યમાં લેખિકાઓના જુથમાં શ્રી. પદ્મા ફડિયાનું નામ આગલા હરોળમાં છે. તેઓશ્રીના લેખો, વાર્તાઓ, પ્રતિષ્ઠિત સામયિકો (અખંડ આનંદ, નવચેતન વ.)માં આવે છે, ને તેમનું સર્જન હોંશે હોંશે વંચાય છે. સરળ, સાદી ને આકર્ષક શૈલીમાં રજુ થતી આ વાર્તા પણ વાચકો વાંચશે જ.) —તંત્રીઓ

મગધા નામે એક સુંદર દેશ હતો. ત્યાં શંખપુર નામે નગર હતું. એ નગરમાં શંખ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. રાજા દિલે દયાળુ ને ઉદાર હતો. આખી પ્રજાની સાર સંભાર એ પોતે લેતો; સૌનાં સુખદુઃખ પૂછતો ને ફેડવા પ્રયત્ન કરતો. આવા એ રાજાને સારીયે પ્રજા પૂજતી, પ્રેમ કરતી ને અણીની પળે મદદ કરતી,

એક વેળા રાજા દરબારમાં બેઠા હતા. ત્યાં નગરશેઠનો દત્ત નામે પુત્ર હાથમાં કેટલીક છબીઓ લઈને આવ્યો. એમાંથી એકની છબી જોઈને રાજા મુગ્ધ બની ગયો.

એ છબી દેવશાલનગરના રાજા વિજયસેન અને રાણી શ્રીમતીની પુત્રી કલાવતીની હતી.

" આ છબીમાં જેનું રૂપ આટલું લાવણ્યવંતુ જણાય છે, એ દેખાવે તો કેવી હશે ? મને એ મળે કે નહિ ? "—રાજાના મનના આ ભાવ સમજી જઈને દત્તે કહ્યુંઃ—

" મહારાજ, આ રાજપુત્રીનો સ્વયંવર ચૈત્ર સુદી એકાદશીને દિવસે છે. એ વખતે જે રાજા એના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપશે એની સાથે એ લગ્ન કરશે. તમે તૈયારી કરો. મહારાજ ! શુકન સારા છે, જરૂર ફતેહ મળશે. "

શેઠના પુત્રનાં ઉત્સાહપ્રેરક વચનો સાંભળી રાજાએ સરસ્વતીદેવીની આરાધના કરી ને ત્રણ ઉપવાસ કર્યા.

સરસ્વતીદેવી પોતાની ભકતની આરાધના જોઈ પ્રસન્ન થયાં. રાજાને તેમણે દર્શન દીધાં.

સાક્ષાત્ સરસ્વતીનાં દર્શન થવાથી રાજા તો આભોજ બની ગયો. દેવીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરતાં એણે કલાવતીના સ્વયંવરની અને તેના પ્રશ્નોની વાત કરી. ત્યારે સરસ્વતીએ જણાવ્યું :—

" રાજા, તું ગભરાઈશ નહિ. સ્વયંવરમાં જજે. ત્યાં એક પૂતળી રાજદરબારની વચ્ચોવચ હશે. તેના ઉપર તું હાથ મૂકજે. તને પ્રશ્નોના ઉત્તરો એ આપશે. "

એટલું કહી સરસ્વતીદેવી અંતર્ધાન થઇ ગયા.

બરોબર નિશ્ચિત સમયે રાજા સ્વયંવર મંડપમાં આવી પહોંચ્યો. રાજકુમારી કલાવતી સૌ કોઈને પ્રશ્નો પૂછતી હતી. પણ કોઈ એના ખરા જવાબ આપી શકતા ન હતા.

છેવટે જ્યારે કલાવતી શંખરાજા પાસે આવીને ફરી એના એ પ્રશ્નો પૂછ્યા કે :—

" દેવ કોણ છે ? "

" ગુરુ કોણ છે ? "

" તત્ત્વ શું છે ? "

" સત્ત્વ શું છે ? "

ત્યારે શંખરાજાએ આગળ આવી પૂતળી પર હાથ મૂકી એ ચારે પ્રશ્નોના નીચે મુજબના જવાબ આપ્યા :—

" વીતરાગ અરિહંત દેવ છે. "

" મહાવ્રત ધારણ કરનારા ગુરુ છે. "

" જીવદયા તત્ત્વ છે. "

" ઇન્દ્રિયો ઉપર કાબૂ મેળવવો સત્ત્વ છે. "

આ ઉત્તરોથી રાજકન્યાને સંતોષ થયો ને તેણે શંખરાજાના ગળામાં ખૂબ પ્રેમથી વરમાળા આરોપી.

શંખરાજા અને કલાવતીનાં ખૂબ ધામધૂમથી લગ્ન થયાં.

× × ×

હવે શંખરાજા અને કલાવતી બંને સુખચેનમાં દિવસો પસાર કરે છે. દિવસ અને રાત ક્યાં પસાર થાય છે તેની પણ ખબર તેમને પડતી નથી. રાજારાણી એકબીજાનાં એવાં તો પૂરક બની ગયાં છે કે એકબીજા વગર ક્ષણભર પણ તેઓ રહી શકતાં નથી.

કેટલોક સમય વીત્યા બાદ એક રાત્રે રાણી કલાવતીને સ્વપ્નમાં અમૃતભરેલો કળશ દેખાયો. એણે રાજાને વાત કરી. રાજાએ જોષીને એ વિષે પૂછ્યું. જોષીએ ઘડી જોઇને જવાબ આપ્યો :—

" હે રાજા, તારી રાણીને એક સુંદર અને તેજસ્વી બાળક આવશે. "

રાજા તો ખુશ ખુશ થઈ ગયો.

રાણીને પિયર એ શુભ સમાચાર મોકલાયા.

પ્રથમ પ્રસુતિ તો પિતાને ઘેર જ હોય, એવા લૌકિક આચારને જાણીને રાજા વિજયસેને પુત્રીને ઘેર બોલાવી લાવવા માણસો મોકલ્યા. તેમની સાથે રાણીના ભાઈ જયસેને હીરાનાં બે સુંદર કંકણો ભેટ મોકલાવ્યાં. પણ રાજા શંખે પત્નીને પિયર મોકલવાની ના પાડી. તેથી પિયરના માણસો વિદાય થયા.

ત્યારે રાણી કલાવતીએ પોતાના ભાઇએ ભેટ મોકલાવેલ કડાં પહેર્યાં ને ભાઇના ગુણગાન તેની સખી આગળ વર્ણવા લાગી. એ જ સમયે રાજા ત્યાં આવ્યો. તેણે રાણીના હાથમાં કડાં જોયાં. કોઇના સ્નેહ વિષેની વાતો કરતા સાંભળી. એટલે તે શંકામાં પડયો.

રાજા, વાજાં ને વાંદરા. રાજાને કાન હોય પણ શાન ન હોય. રાજા શંખના મનમાં અનેક ઉથલપાથલ થવા માંડી. ન તો એ રાણીને પૂછી શકયો કે ન તે. એ સ્થિર રહી શકયો. છેવટે ગુસ્સામાં આવી જઇ એણે રાતોરાત ચાંડાળોને બોલાવ્યા ને રાણીને જંગલમાં લઇ જઇ એના હાથનાં કાંડાં કાપી નાખવાનો હુકમ કર્યો.

બિચારી રાણી ! નિર્દોષ રાણી ! એને ક્યાં ખબર હતી કે આ બધું શું થઇ રહ્યું છે ?

ચાંડાળો તો રાણીને જંગલમાં લઇ ગયા, એના હાથનાં કાંડાં કાપી નાખ્યાં ને વનમાં રઝળતી મૂકી નગરમાં પાછા વળ્યા.

આ તરફ રાણી ઘડીભર તો વિચારમાં પડી ગઇ. અસહ્ય દુઃખ હોવા છતાં તે રડી નહિ કે ન તો આંખમાંથી આંસુ પાડયાં. એણે તો સાંત્વન લીધું કે એના કર્મની કોઇ એવી કડવાશ હશે કે જેથી તેની આવી દશા થઇ.

રાણીને છેલ્લા દિવસો જતા હતા. આ દુઃખમાં પણ એણે એ જ ઘડીએ એક સુંદર પુત્રને જન્મ આપ્યો. પોતાનું અંગ ધોવાને કારણે પાસે જ વહેતી નદીએ તે ગઇ, ત્યાં ઊભા ઊભા તેણે નવકાર

મંત્રનું સ્મરણ કર્યું. સ્મરણો ગણ્યાં ને બે હાથ જોડી તેણે મહાવીર ભગવાનને નમસ્કાર કરતાં કહ્યું:—

"હે ભગવાન, જો મેં મન, વચન અને કાયાએ કરીને શુદ્ધ શિયળ પાળ્યું હોય તો મારાં કાંડાં અખંડ થાવ".

અને બન્યું પણ તેવું જ. તરત જ એના હાથનાં કાંડાં ફરી ઉગી નીકળ્યાં.

એટલામાં ત્યાંથી એક તાપસ પસાર થતા હતા. તેમણે રાણી કલાવતી અને એના પુત્રને નિરાધાર સ્થિતિમાં જોઇ તેમના આશ્રમે લઇ ગયા.

બીજી તરફ ચાંડાળોએ આવીને રાજાને હાથનાં કાંડાં આપ્યાં. કડાં ઉપરનું નામ જોતાં જ રાજાને કંઇકનું કંઇક થવા લાગ્યું. એની ઉપર તો રાણીના ભાઇનું નામ હતું. રાજાના દુઃખનો પાર ન રહ્યો. એ મૂર્છિત થઇ ઢળી પડયો ને પોતાની ભૂલનો પસ્તાવો કરવા લાગ્યો. એના હૈયે શાંતિ ન રહી. છેવટે તે મરવાને તૈયાર થયો. પરંતુ મંત્રીઓએ અને નગરશેઠે તેને ઘણું ઘણું સમજાવ્યો. ત્યારે તેણે કહ્યું :—

" જો રાણી જડશે તો હું જીવતો રહીશ, નહિ તો ચિતામાં બળી મરીશ. "

રાણી કલાવતીની ભાળ મેળવવા રાજાએ ચોમેર માણસો મોકલ્યા. છેવટે તાપસને ત્યાંથી રાણીની ખબર મળી. વાજતેગાજતે રાજાએ રાણીને રાજમહેલમાં તેડાવી, ભુલની માફી માગી અને પુત્રનો જન્મોત્સવ ઉજવ્યો.

પેલા મુનિવર પણ ત્યાં પધાર્યા હતા. રાજાએ એમનો ખૂબ આદરસત્કાર કર્યો. મુનિ તો જ્ઞાની હતા, મહાજ્ઞાની હતા. રાજાએ પોતાના તથા રાણીના આવા કર્મઉદયનું કારણ પૂછ્યું.

જ્ઞાની મુનિએ શાંતિથી જવાબ આપતા કહ્યું :

" હે રાજા, મહેન્દ્રપુરના રાજાને એક પુત્રી હતી. તેનું નામ સુલોચના હતું

એક દિવસ સુલોચના પિતાના ખોળામાં બેઠી બેઠી રમતી હતી. એવામાં એક માણસે આવીને એક પંડિત પોપટ રાજાને ભેટ ધર્યો. આ પોપટ ખૂબ જ્ઞાની હતો. મીઠું મીઠું બોલીને એણે સૌનાં મન હરી લીધાં.

રાજાએ એ પોપટ પુત્રીને આપ્યો. પુત્રીએ એને સોનાના પિંજરમાં રાખ્યો. ને તેનું પ્રેમથી જતન કરવા લાગી. પંડિત પોપટ પણ રાજપુત્રીની સાથે ગેલ કરતો, નાચતો ને તેને ખુશી કરતો.

પણ એક દિવસે પોપટને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થતાં તેણે અનશન ધારણ કર્યું. આખો દિવસ કાંઇ ખાધું નહિ, પીધું નહિ. એટલે સુલોચનાએ ક્રોધે ભરાઇને એની બેય પાંખો કાપી નાખી.

પોપટ દુઃખને શમાવી અનશન કરી દેહ છોડી ગયો.

એને મૃત્યુ પામેલો જોઇ રાજપુત્રી સુલોચના પણ એના વિરહે મૃત્યુ પામી.

એ પોપટ તે તું શંખરાજા, અને એ સુલોચના તે તારી રાણી કલાવતી. પાંખો છેદવાના કારણે રાણી કલાવતીનાં તારે હાથે કાંડાં છેદાયાં.

મુનિની આ વાત સાંભળી રાજારાણી બંનેને સંસાર પર વૈરાગ્ય આવ્યો ને બંનેએ દીક્ષા લઇ મોક્ષગમન કર્યું.

० ० ०

આ વાર્તામાંથી સમજવાની વાત તો એ છે કે માનવીને પોતાના કર્મનું ફળ મળે છે. પણ જો તે ધારે તો તેના પશ્ચાતાપથી એ કર્મની કઠણાઇને તે ઘટાડી શકે છે.

તેમ જ સતી સાધ્વીઓમાં એવી શક્તિ હોય છે કે તે ધારે તે કરી શકે છે. એમનું શિયળ અને એમની ધીરજ એમના સતીત્વને પૂર્ણપણે પ્રકટાવે છે. સતીઓનું સતીત્વ જ્યાં સુધી અખંડ રહેશે ત્યાં સુધી હિન્દુસ્તાનનો નારીસમાજ સદા સર્વદા ગૌરવવંતો રહેશે.

(૧૭)

કીર્તિદા..........

લે. ગુણવંત શાહ

મેં જોયો છે
સૂરજને સોનાનો બનતો
દિવસને સોહામણો થતો
અનિલને
અલખના મંત્ર ભણતો
નિરખી છે નિશા મેં
જગત અટારીએ
એના પિયુ આતમની
આતુર નયને રાહ જોતી
કહું ક્યારે ?
પવિત્રાતિત પવિત્ર
મંગલોમાં સર્વમંગલ
ક્ષમાના
અમૃતથી ઉભરાતા
દયાથી દદળતા
પસ્તાવાના પયથી
બનેલ નિર્મળ નયના
કરુણાના અશ્રુથી
વિનમ્ર હૈયાળીના
ઉત્સવોના મુગુટમણિ
આનંદ વિભોર, એવા
પર્વાધિરાજ
પર્યુષણના
આગમન અવસરે.

એ આવે છે
ઉલ્લાસથી, તાઝગીનું
સ્મિત વેરતો
જીવન મંડપમાં, એ
પધારે છે; અને
હૈયું, હળવું
ગીત ગણગણી ઊઠે છે
ચેતનમાં પ્રાણ ફુંકાય છે
મનમયૂર
ભાવના વનમાં,
કેકારવ કરી ઊઠે છે
ઊર્મિ હિલોળા લે છે
લાગણીના પૂર ઉમટે છે
અંતર, કો,
અનોખી મસ્તી
અનુભવે છે.

સલુણા, સોહામણા
એ દિવસો
પૃથ્વી પર દીશા ભૂલ્યા
એ સ્વર્ગીય દિનો
એક એક દિવસ
એ સપ્તાહનો
અમર ગ્રંથ છે
એની દરેક રાત
ચિરંતન કવિતા છે.
સંવત્સરી
સારાય સપ્તાહની
કીર્તિદા છે.
એની પળે પળ
પ્રેરણામયી પંકિતઓ છે
પર્યુષણ
ક્ષમાનું એ મહાકાવ્ય

એના શબ્દે શબ્દમાંથી
પ્રેમનું પરિમલ
પમરે છે
અહિંસાનું સૌન્દર્ય
નીતરે છે
સત્યના ઘોષ ઊઠે છે
એમાંથી.

પુણ્યશ્લોકી આત્માઓની
અમર ગાથા છે એ તો.

પર્યુષણ
યુગોથી ગવાયેલી
જોગજોગંદરોએ ગાયેલી
અલખના ઓલિયાઓની
મુકિતના મરજીવા
તીર્થંકર ભગવંતોની
જય ગાથા છે, એ તો.

ભીની બને છે આંખો
સુંધકના બલિદાનથી
હૈયું રડે છે આજ
દઢ પ્રહારી, ગજસુકુમાળ
રામચંદ્ર, કેં કેટલા નામ સ્મરૂં?
તે સૌ નામી, અનામી
શ્રમણ શ્રાવકોની શહાદતથી.

કરી સમર્પણ નિજ જાતનું
ચીંધી ગયા સત્ય સૌ

કાતીલ છે ખંજર, ને
એથી વધુ કાતીલ શબ્દો
હણે પ્રાણ પહેલું
ખેંચે, ચચરાવે
મરવા ન દે, જીવવાય ન દે
કરે હાલત બેધારી બીજું
પણ,

જીવનનો અંત ના
એનો હિસાબ બંધ ના
કરો ભલે છાનુ છપનું
જગત જાણેય છો ના
પણ જોનાર બેઠો છે
ચૂકવશે દામ એવા
ચૂકવતા ફાવશે જો

જાપ જપશે જગ, ને
મોત રડશે, તમ
જીવન ગાથા પર.

કરો ગાથા જીવનની
મંત્ર આ.
ભલે ખંજર, ભલે શબ્દો
ભોંકાય જિગરમાં
જિગર કડવું કરી
મા શાપ દેશો
જુદું છે જડ, જડ શબ્દો
દેહય જડ, જડ ના
ચેતન !....
રડી લે છે કદી છાનુ
કુટે હૈયું કોઈ ખૂણે
બેચેન બાવરું જીવે
રાતે એકાંતે, પાપી હૈયુ.

તડપે, જખમી જિગર માંગે
ભરે હૈયા ઝોળી કોઇ
સ્નેહની સુવર્ણ રેણુથી

છે કુંભ ચેતન
માણસાઈની માટીનો
ફુટે જો, ફુટે જીવન
મલિન બનશે
ઝેર ઝીલશે
અમર આસવ પ્રેમનો તો

સંભાળી સંભાળી
સાચવો ને
બચાવો ખૂન ધર્મની
આજ દીવાળી પુણ્યની
ધરો આસવ પીઓ પ્યાલા
બની ચકચૂર, બની ઝુમો
બેતાજ બાદશાહ.
કરી માફ હૈયે લગાવો
ભુલી જુનુ, ગણો નવું
મીટાવી
શબ્દ દુશ્મનનો

જપો જાપ
ખામેમિ સવ્વ જીવ્વે
સવ્વે જીવા ખમંતુ મે
મીત્તીમે સવ્વ ભૂ એષુ
વેરં મજઝં ન કેણઈ....

....વાકયધારા....

સોનુ એ શું ચીજ છે? એ કંઈ અનાજ નથી કે ખાઈને પેટ ભરાય, એ કંઈ ફૂલ નથી કે સુંઘીને મન પ્રસન્ન થાય, એ કંઈ ફળ નથી કે એના રસથી માણસ પોષાય, એ કંઈ ઊન કે રેશમ નથી કે એનાં કપડાં બનાવી શરીરનું રક્ષણ કરીયે, એ કંઈ લાકડું કે લોઢું નથી કે એમાંથી નિત્ય વ્યવહારની વસ્તુ બનાવી શકીયે, અરે! એ તમાકુ કે અફીણ નથી કે જેના કેફમાં આપણે દુઃખ ભુલી જઈએ. એ ઝેર ઉત્પન્ન કરે છે. માણસનો પરસ્પર વિશ્વાસ, પ્રેમ અને આદર નષ્ટ કરે છે, માણસની ધર્મબુધ્ધિનો એ નાશ કરે છે, પવિત્રમાં પવિત્ર સબંધ પણ એ ક્ષણમાં બગાડે છે. એનો નશો તો માણસનું જીવન બગાડી નાખે છે. સોનુ એ મહાન અનર્થ છે.

હવામાં ઉડતા પેલા પક્ષીઓ ગાય છે ત્યારે તેમની નિશ્ચિંતતા કયા મંડળે બક્ષી છે? તેમની જીંદગીનો વિમો ઉતારવા માટે કઇ કંપની સ્થપાઇ છે? કયુ લશ્કર તેમના રાષ્ટ્રને સુરક્ષીત રાખે છે? કયા પોલીસો તેમના શહેરની ચોકી કરે છે? કઇ તાળા–ચાવીઓ તેમના માળાને સલામત રાખે છે? કયા કાનૂનો અને કોર્ટો તેમના જાન–માલ અને આબરૂનું રક્ષણ કરે છે? ચોવીસ કલાક તેમને જોખમ વચ્ચે રહેવાનું હોય છે. અને છતાંયે પક્ષીઓ નિર્વિધ્ન રીતે ગાય છે અને કલ્લોલ કરે છે.

—વિજયકુમાર રતીલાલ શાહ.

હા ! પસ્તાવો....

લે. મોગલ સમ્રાટ ઔરંગઝેબ

(ઈશ્વરને પામવા નિર્મળ હૈયું જોઈએ. અને તે ન હોય તો પસ્તાવાના પાણીથી એ ગંદા હૈયાને ધોઈ વિમળ બનાવાય તો જ પરમાત્માને પામી શકાય. ઔરંગઝેબ, મોગલ સલ્તનતનો શહેનશાહ મૃત્યુની પથારી પર પડ્યો પોતાના ક્રૂર જીવનને યાદ કરી આંસુ સારે છે. અને પોતાના પુત્રોને ક્ષમાપના કરતા પત્રો લખે છે. શાહે શહેનશાહનો આ પત્ર તમારે વાંચવો જ પડશે કારણ એ લખે છે—...કંઈ પણ સાથે લાવ્યો નહતો હવે પાપનો પર્વત સાથે લઈ જાઉં છું – તો આપણે શું લઈ જવું એનું એ ભાથું બાંધી આપે છે માટે જરૂર આ વાંચો.—તંત્રીઓ.)

શાહજાદા કામબખ્શ ! મારા ગળાના હાર ! જ્યારે ઈશ્વરની આજ્ઞા અને ઈચ્છા પ્રમાણે મારામાં કૌવત હતું ત્યારે મેં તને જ્ઞાન અને વિચારનો ઉપદેશ આપ્યો હતો પણ તેં તેના ઉપર અપક્વ બુધ્ધિ હોવાથી જોઈએ તેટલું ધ્યાન આપ્યું નહિ. તેમજ આવશ્યક શિક્ષા ગ્રહણ કરી નહિ. અધુના મારી જીવનયાત્રા પૂરી થવાનું નગારૂં જોરથી વાગી રહ્યું છે. મેં મારું જીવન વ્યર્થ ગુમાવ્યું છે તેથી મારૂં હૃદય દગ્ધ થાય છે. પણ હવે પશ્ચાતાપ કરવાથી શું થાય ?

હવે તો મને મારાં કરેલાં વિચારશૂન્ય કૃત્યો અને પાપોનું ફળ મળવું જ જોઈએ. મેં આ જગતમાં જન્મ ધારણ કરીને કાંઈ આત્માનું સાર્થક્ય કર્યું નહિ તેથી ઈશ્વર ચકિત થશે. હું વ્યર્થ આવ્યો અને વ્યર્થ જાઉં છું. મારાં પાપકર્મોનો પશ્ચાતાપ કરવાથી કશું પણ ફળ મળવાનું નથી કારણ કે અનેક, અરે ! હજારો નીચ કર્મોથી મારો આત્મા મલીન થયો છે.

મને ચાર દિવસથી જ્વર આવતો હતો પણ હવે આવતો નથી. હું જ્યાં જ્યાં દૃષ્ટિ નાંખું છું ત્યાં ત્યાં ઈશ્વર જ દૃષ્ટિગોચર થાય છે તેના સિવાય કાંઈ પણ નજરે પડતું નથી. મારા નોકર ચાકર અને પરિવારનું શું થશે તેની ચિંતા કરવાથી હવે કાંઈ પણ ફળ નથી. ધિક્કાર છે, આ લોભ અને માયાજાલને કે જેથી મારી કેવી ગતિ થશે તેનો મને ખ્યાલ જ આવ્યો નહિ. મારી કમર તૂટી ગઈ છે, પગ અશક્ત થઈ ગયા છે, મારામાં હાલવા ચાલવાની અને બોલવાની શક્તિ નથી. માત્ર શ્વાસ લઈને જ દિવસ પૂરા કરૂં છું. મેં ઘોર પાપો કર્યાં છે તેને માટે ઈશ્વર શું દંડ આપશે તે તેને જ માલુમ. મારા મૃત્યુ પશ્ચાત્ મારા સૈન્યની વ્યવસ્થા પુત્રોને કરવાની છે. હું ઈશ્વરને સાક્ષી રાખીને બધો યોગ્ય અધિકાર મારા વારસોને આપું છું.

આઝમશાહ મારી પાસે છે અને તેના ઉપર મારો અતિશય પ્રેમ હતો. તેના પ્રાણનો નાશ મેં કર્યો નથી. અને તેથી તે બાબતનો અપયશ મારા શીર્ષ પર નથી. હું સંસારને છોડી જાઉં છું અને તને તારા શાહજાદાને અને તારી માતાને ઈશ્વરના રક્ષણ તળે મૂકી જાઉં છું. તે તમારૂં રક્ષણ કરો.

અંતકાલની યાતનાઓ અને દુઃખો એક એકથી

ચડિયાતાં માલુમ પડે છે. બહાદુરશાહ જ્યાં હતો ત્યાં જ છે. પણ તેનો પુત્ર હિંદુસ્તાનમાં આવ્યો છે. બેદારબખ્ત ગુજરાતમાં છે. હેતઉલનિશાએ આજ સુધી કોઈ વખત દુઃખ જોયું નથી તેથી તે દુઃખોમાં અતિશય ડુબી ગઈ છે. ઉદયપુરી બેગમે ઘણું કામ કર્યું છે અને તે મારા દુઃખે દુઃખી થાય છે તથા તેની ઇચ્છા મારી સાથે જ જવાની છે; પણ જે ભાવીમાં હશે તે બનશે.

જો તારી સાથે કોઇ કુટુંબી કે દરબારી લોક ખરાબ વર્તન ચલાવે તો તેઓની સાથે સામા નહિ થતાં પોતાનું કામ કાઢી લેવાને માટે સભ્યતાપૂર્વક વર્તન ચલાવવું. આ ગુણની હંમેશા જરૂર છે; સમયાનુસાર ચાલવું. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે જ કોઈપણ કામમાં માથું મારવું.

સિપાઇઓનો પગાર ચઢી ગયો છે તે ધ્યાનમાં રાખવું. દારાને બેઠા બેઠા પગાર આપવાની વાતો પડતી મૂકી હતી અને અમારી પાસેથી થોડું મળે છે તેથી તે અપ્રસન્ન છે.

હવે હું જાઉં છું. મેં જે નીચ કૃત્યો કર્યાં છે તે માત્ર તારા માટે જ કર્યાં છે તેથી મારા તરફ તિરસ્કારની દ્રષ્ટિથી જોઇશ નહિ અને મેં તને કડવી શિક્ષા કરી હોય કે કોઇ રીતનું દુઃખ આપ્યું હોય તો તે વિસ્મરણ કરવુ. કારણ કે હવે તેનાથી કોઈ જાતનો લાભ નથી. હવે તેના બદલામાં માફ આપવાથી કશો ફાયદો નથી અત્યારે મને અનુભવ થાય છે કે મારા શરીરમાંથી પ્રાણ નીકળવા માંડ્યો છે. હા...ય !......

કામબક્ષ ! મારા હૈયાના હાર !...હવે હું એકલો જાઉં છું. તારી નિરાધાર સ્થિતિને લીધે મને બહુ ચિંતા થાય છે પણ એવી ચિંતા રાખવાથી હવે શું થાય ? મેં સંસારમાં બીજાને જે જે દુઃખ આપ્યું છે, જે જે પાપો અને દુષ્કર્મો કર્યાં છે તે સર્વનું ફળ મારી સાથે લઇ જઉં છું.

આશ્ચર્ય થાય છે કે હું જ્યારે સંસારમાં આવ્યો ત્યારે કંઇ પણ સાથે લાવ્યો નહતો; પણ હવે પાપનો પર્વત સાથે લઈ જઉં છુ...હું જ્યાં જ્યાં જઉં છું ત્યાં ત્યાં માત્ર ઇશ્વરનું જ ભાન થાય છે..મેં અગણિત પાપો કર્યાં છે પણ તેને માટે મને શું દંડ આપવાનું નક્કી કર્યું છે તે હું જાણતો નથી...મુસલમાનોનાં નિર્દોષ રક્તનાં બિંદુઓ મારા શિર્ષ પર પડયાં છે. હું તને અને તારા પુત્રને ઇશ્વરની છાયામાં મૂકી જાઉં છું અને આ છેલ્લી સલામ કરૂં છું.

મને બહુ જ દુઃખ થાય છે. તારી બિમાર માતા ઉદયપુરી બેગમ મારી સાથે જશે.

શાં...તિ...હા...ય...! દુ...ખ...

અમુલ્ય ખજાનો

લેખકઃ મણીલાલ હાકેમચંદ ઉદાણી
એમ. એ. એલ. એલ. બી. રાજકોટ

એક દિવસ ભારત દુનિયાની ટોચ ઉપર ગણાતું હતું. એક દિવસ ભારતમાં નરરત્નો થઇ ગયા. એક દિવસ ભારતનો વેપારી સાહસીક ગણાતો અને અહીંના વેપારી દેશપરદેશમાં જઇ વેપાર ખેડી ધનના ઢગલા લઇ આવતા હતા. ક્ષત્રીય રાજાઓ પ્રજાનું સુખ દુઃખ પોતાનું ગણતા. ગૌધન ઘણું હતું. દુધ ઘીની નદીઓ ચાલતી. લોકો સાદાઇ, સરળતા અને પ્રમાણીકપણે પોતાનો વહેવાર ચલાવતા હતા અને એક બીજાના સુખદુઃખમાં ભાગ લેતા હતા. કોઇ દરીદ્ર ન હતું, દુઃખી ન હતું. દ્વારકા નગરી સોનાની હતી. લંકા સોનાની હતી. ગીરનાર પણ સોનાનો હતો એમ કહેવાય છે. ભરણ પોષણને માટે કોઇને ચીંતા ન હતી. દરેક ચીજ સસ્તી હતી. મહાન તીર્થંકરો આ દેશમાં થયા. રામ અને કૃષ્ણના અવતાર પણ આ દેશમાં થયા. અને ભક્તો તો અનેક થઇ ગયા, તેમના જીવનચરિત્રોમાંથી અત્યારે પણ આપણને જાણવાનું મળે છે. ઘણી પ્રેરણા મળે છે. તક્ષશીલા અને નાલંદાની મોટી મોટી યુનીવર્સીટીઓ હતી અને ત્યાં અમુલ્ય શીક્ષણ મળતું. ઋષીમુનીઓના આશ્રમો હતા અને ત્યાં ક્ષત્રીય રાજાઓના કુમારો અને સામાન્ય માણસો સાથે રહીને ખરું જ્ઞાન મેળવતા.

આ બધાનું કારણ એ હતું કે ભારતના રાજા અને પ્રજા આત્મજ્ઞાનને તથા તત્વજ્ઞાનને ખરે ખજાનો સમજતા હતા. ધનની વાસના ન હતી જ્યાં ધનના ઢગલા અનાયાસે થતા હતા. કારણ કે તે વખતે મોક્ષરૂપી ખરી લક્ષ્મીની વાસના હતી. ચંચળ લક્ષ્મી પાછળ દોડધામ ન હતી. જે જ્ઞાન ભગવદ્ ગીતામાં શ્રી કૃષ્ણે અર્જુનને આપ્યું તે બધું તત્વજ્ઞાન પ્રચલીત હતું. દરેક મનુષ્ય પોતાનું કાર્ય સફળતાથી કરતા અને કર્મયોગી થઇને નિષ્કામ કર્મ કરીને પોતાનો ધર્મ બજાવતા હતા. જેથી કર્મરૂપી બંધનમાંથી છુટી જતા. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય, અને શુદ્ર સૌ પોતપોતાનું કાર્ય ધર્મ અને ફરજ તરીકે સમજીને કરતા અને એકબીજાને ઉપયોગી થતાં, તેવો આદર્શ સમાજ હતો અને વિશ્વબંધુત્વપણું હતું.

અત્યારે વિશ્વબંધુત્વ સ્થાપવાની વાતો દરેક દેશ કરે છે. અમેરીકા અને રશીયા જેવા મહાન દેશો લડાઇઓ બંધ કરવા અને શાંતિ સ્થાપવા માટે ઘણું કરી રહ્યા છે. ભારત તો શાંતીપ્રીય દેશ જ છે. પરંતુ તે બધુ વાતોમાં રહે છે. અને ક્યાંય સાચી શાંતિ દેખાતી નથી. કારણ આપણો મુખ્ય ધ્યેય આધ્યાત્મવાદ ઓછો થતો જાય છે. અને ભૌતિકવાદ વધતો જાય છે. જ્યાં સુધી ભૌતિકવાદ તરફ વલણ રહેશે ત્યાં સુધી કોઇ દેશ સાચુ સુખ અને શાંતિ મેળવી શકશે નહીં. કારણ કે આ સિદ્ધાંત સત્ય છે. જડ વસ્તુ જડ રહેવાની અને ચૈતન્ય તેનાથી સાવ જુદું જ છે. બન્ને વસ્તુ એકી સાથે જામી શકે જ નહીં. તેને મેળવવા જતા બન્ને ખોઇ બેસીશું. તીર્થંકરોને કેવળ જ્ઞાન હતુ તેથી તેઓ બધુ જાણતા તેઓએ શાસ્ત્રોમાં આત્મા અને શરીરનો ભેદ બરાબર સમજાવ્યો છે. આત્મા અનાદિ અનંત છે. અવિનાશી તત્વ છે. કર્મના સંયોગોથી તેને નવા નવા દેહ

ધારણ કરવા પડે છે. જ્યારે દેહ તો જડ છે અને તેને જે સુખદુઃખ થાય છે તે કર્મના પરિણામે છે. આત્મામાં અનંત શકિત રહેલી છે. પરંતુ તેને પ્રાપ્ત કરવા માટે કર્મના આવરણોને દુર કરવા જોઇએ. અને તે આવરણો ત્યાગ અને વૈરાગ્યથી જ દુર થાય છે. જ્યાં સુધી મોહનીય કર્મનો ક્ષય થયો નથી ત્યાં સુધી આત્મદર્શન થવું મુશ્કેલ છે.

અત્યારે નીતિનું ધોરણ ઘણું જ નીચું જતુ જાય છે. અધ્યાત્મ જ્ઞાન મેળવવા માટે પ્રયાસ કરનારા મહાત્માઓ ઓછા થતા જાય છે. કરવેરાના બોજાને લીધે અને સખત મોંઘવારીને લીધે મધ્યમ વર્ગ ઘણો જ પીસાતો જાય છે. ગરીબ વધારે ગરીબ થતા જાય છે. અને તવંગર વધારે પૈસાદાર થતા જાય છે. રોજેરોજ પેપરોમાં ચોરી, લુંટ, વિશ્વાસઘાત વ્યભિચાર અને હિંસાના ખબરો વાંચીએ છીએ અને તેથી દરેક માણસને દુઃખ થાય છે. જો વ્યકિતઓ સુધરે તો સમાજ સુધરે અને સમાજ સુધરે તો દેશની સ્થિતિ ઉંચી આવે જેથી અત્યારે દરેક વ્યકિતએ પોતાનું આત્મનીરિક્ષણ કરીને પોતાની આ જીંદગી અને આવતો ભવ કેમ સુધરે તેમ કરવાની ખાસ જરૂર છે. અમાઉની કેળવણીમાં જે રહસ્ય અને તત્વજ્ઞાનની જીજ્ઞાસા હતી તે પણ અત્યારે દેખાતી નથી.

જે વિદ્યા જન્મ મરણના ફેરા ઓછા કરે અને મોક્ષનો માર્ગ બતાવે તેજ સાચી વિદ્યા છે. તેમ વેદો, ઉપનિશદો અને જૈનના શાસ્ત્રો કહે છે. બીજી બધી વિદ્યા ધંધો અને ધન મેળવવા માટેની છે અને શાસ્ત્રો તેને અવિદ્યા કહે છે. અને તેથીજ શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર સુરિશ્વરજીએ કર્મયોગના મહાન ગ્રંથમાં વિગતવાર ખરું જ્ઞાન શું છે તે સમજાવ્યું છે. તેમના જીવનમાં જ અધ્યાત્મ ભરેલું છે. અને તેમાંથી અનેક પ્રેરણા મળે છે. આવા મહાન પુરૂષ થોડા વર્ષ પહેલાં જ થઇ ગયા અખંડ બ્રહ્મચર્ય પાળી તેનું બળ અને તેજ કેટલું છે તે સાબીત કરી આપ્યું. જીવનના દરેક ક્ષેત્રે તેઓના ચમત્કાર દેખાય છે. નહોતી તેમને ધનની લાલસા, નહોતી તેમને મતની લાલસા, નહોતી તેમને નામ બહાર પાડવાની લાલસા, આખી જીંદગી તેઓ આદર્શ જીવન જીવી ગયા અને અત્યારના સમયને અનુકુળ જ્ઞાન આપવા માટે વારસા તરીકે અમુલ્ય પુસ્તકો મુકતા ગયા આવા મહાપુરુષનું જીવનચરિત્ર દરેક ભાષામાં અને ખાસ કરીને અંગ્રેજીમાં ટુંકામાં પ્રસિધ્ધ થવા જોઇએ અને દેશીદેશમાં મોકલવા જોઇએ. તો ભારતમાં કેવા પુરૂષો પડેલા છે તેની બીજાને ખબર પડે.

મોક્ષના ત્રણ રસ્તા છે. સમ્યગજ્ઞાન, સમ્યગદર્શન અને સમ્યગ ચારિત્ર્ય જ્ઞાનયોગથી જીવતા મરી જવું પડે છે. ભકિતયોગથી ઇશ્વરમય થઇ જવું પડે છે. જેથી અત્યારના કાળમાં બન્ને યોગ સાધનાવાળા બહુ થોડા નીકળી શકશે. પરંતુ કર્મયોગી કર્મ કરવા છતાં સુખી જીવન જીવી શકે છે. જુના કર્મની નિર્જરા કરે છે. અને નવા કર્મ બાંધતો નથી. તે જે કાર્ય કરે છે. તેમાં ધ્યાન આત્મા તરફ રાખે છે અને ફળની અપેક્ષા રાખતો નથી. તેથી તે જીવનમાં સુખ, સંપતી, ધન અને લક્ષ્મી અનાયાસે જ પ્રારબ્ધ કર્મ મુજબ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. અને આવતા ભવમાં વધારે સુખ મેળવી છેવટ મોક્ષ પણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

મોહનીય કર્મ એટલા મજબુત છે કે તે એકદમ છુટી શકતા નથી પરંતુ ધીમે ધીમે ક્ષીણ થતા જાય છે. અને મોહને ઓછો કરવાને માટે સદાચારી જીવન, સરળ સ્વભાવ પોતાના જેવોજ બીજાનો આત્મા છે. અને જે સુખ દુઃખ પોતાને થાય છે તેવુંજ બીજાને થાય છે. જેથી પરોપકારવૃત્તિ અને કોઇને પણ દુઃખ ન થાય તેવી રીતે વર્તન કરવાથી મોહનીય કર્મ છુટી જાય છે. તેના પણ ચાર રસ્તા છે. દાન, શીયળ, તપ અને ભાવ. ગૃહસ્થો સાત્વીક દાન કરીને પુણ્ય બાંધે છે અને તેમને અનેક ઘણું મળે છે. શીયળ ન હોય ત્યાં તો જીંદગી જ નકામી છે. તપનો પ્રભાવ પુજ્ય ગુરૂ મહારાજના જીવનમાં જ આપણે જોઇએ છીએ અને જેવી ભાવના તેવું ફળ મળે છે. માટે ભાવનાને શુધ્ધ કરવી જોઇએ

તેથી જ આત્મા શુધ્ધ થાય છે. એકલું વાંચવાથી કાંઈ વળે નહી. તેના ઉપર મનન કરવું જોઈએ પછી ધ્યાન અને નિદિધ્યાસ કરવો જોઈએ. તેથીજ એકાગ્રતા થશે અને જેવો સંકલ્પ અને તેની સાધના થયેથી જરૂર સીધ્ધી મળશે.

મનુષ્યનો ભવ મળવો ઘણોજ મુશ્કેલ છે. અનેકવાર સ્વર્ગ, નરક અને તીર્થંચમાં રખડયા પછી મહા પુણ્યના બળથી મનુષ્યનું જીવન અને જૈન ધર્મ મલ્યા છે. તો તે ગુમાવી બેઠા તો પછી પાછું રખડવાનું છે. માટે જે સમય મળ્યો છે તેમાં પ્રમાદ ન થાય અને એ અમુલ્ય તક મળી છે તેનો ઉપયોગ આત્માના કલ્યાણાર્થે કેમ થાય છે તે પ્રમાણે વર્તન કરવામાંજ ખરૂં સુખ સમાયેલું છે.

ધન્ય છે જૈન મુનીઓને કે તેઓ સંસારનો ત્યાગ કરીને પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરી રહ્યા છે. અને ઉપદેશ આપી બીજાને તારી રહ્યા છે. અત્યારે આ મુનીઓએ કર્મયોગી થઈને આ દેશની નીતિ ધોરણ ઉંચું લાવવા માટે જીવહિંસા અટકાવવા માટે મહાન કાર્ય કરવાની જરૂર છે. તો જ ભારતનું ગૌરવ વધશે નહી તો અધોગતી થશે. આ દેશનું તેમાં જ મહાત્તમ છે. આ દેશનો અમુલ્ય ખજાનો તેનું તત્વજ્ઞાન છે. અને તે કોઈ દિવસ ખુટશે નહી ધનનો ખજાનો કાયમ નથી. તે તો ખર્ચાઈ જાય, ચોરાઈ જાય અને લુંટાઈ પણ જાય પણ જ્યાં જ્ઞાન છે ત્યાં ધન આવ્યા વિના રહેતું પણ નથી. આ દેશની આવી પરંપરા હોવાથી આર્ય પ્રજાને માટે સૌને માન છે. જો તે ખોઈ બેસીશું અને ભૌતિક-વાદમાં તણાઈ જઈશું તો ખરૂં સુખ મળી શકશે નહિ. ગુરૂ મહારાજે આ અમુલ્ય ખજાનો પોતાના જ્ઞાન, સંયમ, તપ અને ત્યાગથી મેળવ્યો હતો તેમનું નામ અમર થઈ ગયું અને પુસ્તકો રૂપે તે ખજાનો મુકતા ગયા છે. તેમાંથી જેટલી બને તેટલી પ્રેરણા મેળવીને આપણે જીવન સુખશાંતિમાં ગાળી શકીએ તેમાજ ખરૂં સાર્થક રહેલું છે.

: શાસન સમાચાર :

ખંભાત

અત્રે શેઠ ખુબચંદ ખુલાખીદાસના ઉપાશ્રયે પૂ. મુનિરાજ શ્રી કુશલવિજયજીના અધ્યક્ષસ્થાને યોગનિષ્ઠ ૧૦૮ ગ્રંથપ્રણેતા શ્રીમદ્ બુધ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી મ. શ્રી ૩૭ મી જયંતી ગીકાર પાનવમેદની વચ્ચે બહુ સુંદર રીતે ઉજવાઈ હતી.

પં. છબીલદાસ તથા પૂ. મહારાજશ્રીએ યોગનિષ્ઠના જીવન ઉપર સુંદર પ્રકાશ પાથર્યો હતો. બપોરે સ્થંભન પાર્શ્વનાથના દેરાસરે પૂજા રાખવામાં આવી હતી.

અષાડ સુદ ૧૦ શેઠ ખુલાખીદાસ નાનચંદ સ્થાપિત શ્રી સ્યાદ્વાદ સં પાઠશાળા અને શ્રી ભઠ્ઠીબાઈ જૈન શ્રાવિકાશાળાનો વાર્ષિકોત્સવ શ્રી શકરપર રાખવામાં આવ્યો હતો.

સામુદાયિક સ્નાત્ર મહોત્સવમાં ૩૫૦ બાલ-બાલિકા-અભ્યાસકોએ લાભ લીધો હતો.

શ્રી રમણલાલ યાજ્ઞિકના પ્રમુખસ્થાને સભા યોજવામાં આવી હતી. જેમાં મનોરમા, નીર્મળા દંતારા, યશવંત સંઘવી, ભદ્રિક કાપડિયા પુંડરિક ચોકશી, છબીલદાસ સંઘવી તથા પ્રમુખશ્રીએ પાઠશાળાના ઉત્તરોત્તર વિકાસ માટેના રોચક પ્રવચનો થયાં હતાં. ખર્ચ માટે પ્રમુખશ્રી, ગાંધી ભીખાભાઈ તથા છબીલદાસે સહકાર આપ્યો હતો.

પતિત પાવન પર્વાધિરાજશ્રી

પર્યુષણા પર્વનો પૂનિત સંદેશ

લેખકઃ—શ્રી પ્રકાશ જૈન ગારીઆધારકર
(પ્રેમદીપ)

માનવ વિચાર કરશે તો જરૂર જણાશે કે, આપણું જીવન કઇ દિશામાં ગમન કરે છે. અશાન્તિ તથા દુઃખની મુસાફરી પૂર્ણ કરવા રાતદિવસ ચિંતાની ભઠ્ઠીમાં બળવા કરતાં, સંતોષ તથા ધર્મના માર્ગ સ્વીકારવા પડશે. આત્મજીવન અધઃપતનના પથ પર દોરવું અને ઉત્તમ ફલની જિજ્ઞાસા સેવવી એ કદી બને ખરૂં ? હરગીઝ નહિ. સત્તા કે ધનમદ ઉચ્ચ માર્ગમાં લઇ જનાર નથી. પરંતુ નૈતિક જીવનની સુધારણા જરૂર માગે છે. ખાણમાંથી નીકળેલ સુવર્ણ કદી મલીન હોય છે. બજારમાં વેચાતું સોનું નિર્મળ હોય છે; વિચારતાં કારણ સમજાશે કેઃ– "ખાણના સોનાએ અગ્નિના સંયોગથી મલીનતા દૂર કરી છે. તેમ જીવનની મલિનતા દૂર કર્યા સિવાય આત્મજીવન નિર્મળ બનતું નથી. ભૌતિક ભાવનામાં નૈતિકતાની સુવાસ આપનાર, સત્તા તથા ધનના મદમાં ઘેલા બનેલા માનવને માનવતા સમજાવનાર, સત્સંગ, સદ્‌વિચાર તથા સદાચારની જીવનમાં ક્ષણેક્ષણે જરૂરિયાત માનવે લક્ષમાં રાખવી જોઇએ. જીવનનું અંતિમ ધ્યેય વિલાસ–વૈભવને માનનાર માનવો ખરેખર સંધ્યાની લાલીને દેખી સ્થિરતાની કલ્પના કરવી, તથા સંયમ ત્યાગવિહોણી ઉષર ભૂમિમાં ધર્મ બીજારોપણ કરવા સમાન નિરર્થક છે.

આજે સંસાર સમસ્ત અશાન્તિની આગમાં શેકાઇ રહ્યો છે. દૈન્ય, ભય ને આક્રંદના કારમા ચિત્કારોથી દુનિયાનું વાતાવરણ બિહામણું બની રહ્યું છે. માનવ પોતે જ પોતાની જાતે પોતાના સર્વનાશના માર્ગ ભણી જાણે–અજાણે ઝડપી કૂચ કરી રહ્યો છે. ચોમેર અવિશ્વાસ, છલ, પ્રપંચ, છળ તથા વૈર–વૈમનસ્યની જ્વાળામાં ભાન ભૂલેલો માનવ સમાજ ક્યાંએ આશાનું કિરણ જોઇ શકતો નથી! આજે સભ્યતાના છેલ્લા શિખરે પોતાના જીવનને આરૂઢ થયાનું માનતા માનવ સમાજની કેવી–કેવી કરુણ આ અવદશા !

માનવને જોઇએ છે સુખ, જોઇએ છે શાંતિ, ખપે છે આનંદ, મહાલવું છે હર્ષના મહાસાગરમાં; એના મનોરથો છે કેવળ પોતાની જાતને પરિપૂર્ણ કરવાના, આ માટે ગમેતે રીતે પોતાની શક્તિને ખરચી નાંખવા આતુર છે. દિવસ કે રાત જોવાની એને જરૂર નથી; પાપ–પુણ્ય, ધર્મ કે કર્મ, આત્મા તેમજ પરમાત્મા એમાંનું કશું પણ માનવા–સમજવા એને પ્રચ્છા નથી. ફક્ત સુખ, સુખ અને સુખ આબાદી, ઉન્નતિ કે ઉત્કર્ષ એ એની રટ છે. એ માટે વિજ્ઞાનની શોધ પણ કરે છે. આકાશમાં એને ઉડવાનો રસ છે. જમીન પર કલાકના હજારો માઇલની ઝડપે દોડવામાં એને કુતુહલ છે, ને પાણીમાં પેસીને પણ એ પોતાની જાતને દરિયાઇ જલ કાંઠાના અધીશ બન્યો છે. છતાં આજના છેલ્લા સમાચારો એમ કહે છે કે માનવ હજુ સુખને આંબી શક્યો નથી. શાંતિના ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવામાં એ હજુ પાછળ રહી ગયો છે. જીવનમાં આબાદી કે ઉન્નતિને પામવા માટે હાલ તો યોજનાઓ ઘડવાના, પ્લાનો તૈયાર કરવાના કાર્ય સિવાય એણે કશું જ નક્કર પગલું ભર્યું નથી. કરોડો અરે અબજો રૂપિયાના ધૂળધાણી કરવા છતાં માનવ સમાજ હજુ જ્યાં હતો ત્યાં જ ઉભો છે.

તો શું માનવ કદી સુખ, શાંતિ કે જીવન

વિકાસના નક્કર સાધનોને પામી શકશે ખરો કે? એ પોતાના જીવનમાં સુખ, શાંતિ કે ઉન્નતિની સાધનામાં ફલીભૂત બનશે કે કેમ? વર્તમાન દુનિયાના પ્રવાહોનું ઊંડુ અવગાહન કરનારા જિજ્ઞાસુ માનવોને આ પ્રશ્નો જરૂર મૂંઝવી નાખે તેવા છે. જવાબ એક જ હોઇ શકે, "માનવ સમાજ સુખ-શાંતિ કે આબાદીને નિઃશંક પામી શકશે. જીવન વિકાસના સાધનાના માર્ગે તે આગેકદમ ભરી શકશે પણ તે માટે આજે તેણે જે હવા, જે વાતાવરણ અને જે દુર્ભાવ ઊભા કરી છે તેનું વિસર્જન જરૂર કરવું પડશે.

આજે માનવે વિશ્વાસ-શ્રધ્ધાનું વાતાવરણ સર્જવાની જરૂર છે. પોતાના ભલુતર દ્વારા અન્ય સર્વ પ્રાણીમાત્રનાં સુખને, લાગણી કે તેનાં વ્યક્તિત્વને સમજવાની જરૂર છે. પોતાના સ્વાર્થને ગૌણ કરી અન્ય સૌ કોઇના સ્વાર્થને પ્રાધાન્ય આપતાં શિખવું પડશે, જીવનની ઉન્નતિનું આ પહેલું પગથીયું છે. આજે ભલભલા ડાહ્યા ગણાતાઓનાં દિલ-દિમાગમાંથી ભુલાઇ ગયું છે. પરિણામ આજે આપણી આંખ સમક્ષ ઉઘાડું છે.

કહેવું જરૂરી છે કે સર્વ ધર્મો જે વસ્તુ પોકારી-પોકારીને કહે છે તે વિશ્વશાંતિનું પ્રથમ દ્વાર વિશ્વમૈત્રી આજના સંસારે ફરી શિખવી પડશે. વિશ્વકલ્યાણની મંગલભાવનાના પાઠો માનવસંસારે આજે ભણવાના રહેશે. વૈર, વિદ્રોહ તેમજ વૈમનસ્યની ધીકતી આગને ઠારવી પડશે. ક્ષમા, સંતોષ, આત્મદમન તેમજ મનોનિગ્રહ અને સંયમ, સત્ચારિત્ર્યનું તત્ત્વ જીવનમાં સરલદિલે, સ્વચ્છવૃત્તિથે તાણા-વાણાની જેમ વણી લેવું પડશે.

જગતના ધર્મો, સંપ્રદાયો કે ધર્માચાર્યો જે વસ્તુને કદાચ આવતી કાલે સ્વીકારવા તૈયાર થશે, દુનિયાના તત્વજ્ઞાનીઓ કે મહારાજ્યો ભાવિમાં કદાચ આ હકીકતને કબુલવા હા ભણશે, પણ જૈન ધર્મ તો ઠેઠ અનાદિ કાલથી એક જ મંગળ, મંજુલ તથા ભવ્ય જીવન સંદેશ આપી રહ્યો છે કે:

"ઓ માનવો! સુખ, શાંતિ કે આબાદી જોઇતી હોય તો તમે તમારા આત્મામાં ઢંકાઇ રહેલા અનંત ઐશ્વર્યના ખજાનાને ઉઘાડો! આવો, તમારા આત્માને જગાડો! સંસાર સમસ્તના આત્માઓને તમારા જ આત્મરૂપે માનીને તે સર્વને તમે તમારા સ્વરૂપે જુઓ!

જૈન દર્શને ફરમાવેલો આ વિશ્વમંગલનો પાવનકારી સિધ્ધાંત વાસ્તવિક રીતે અભ્યુદય કે સર્વોદયનો રાજમાર્ગ છે. જૈન ધર્મની પ્રત્યેક ધર્મારાધનાઓ, નાનામાં નાની ક્રિયા, વ્રત કે તપની આચરણા, આજે એક સિધ્ધાંતના અંગ ઉપાંગ રૂપ છે. માનવ સંસારના કલ્યાણ કાજે શ્રી અનંતજ્ઞાની સર્વજ્ઞ ભગવંતોએ સદા સર્વકાલને માટે સર્વ જીવોના હિતની એકાંત વાત્સલ્ય દૃષ્ટિએ આ તત્વોપદેશ આપ્યો છે. ધર્મનું એકપણ અનુષ્ઠાન કે આરાધના એવી નથી કે જેમાં જીવમાત્ર પ્રત્યે ભેદદૃષ્ટિ રાખવાનું વિહિત હોય, વિશાળ એવી અભેદ દૃષ્ટિ બનાવીને, જીવમાત્ર પ્રત્યેના આત્મ સ્વરૂપને જાણી-સમજીને, જડમાત્રના ભેદને માનવ વિવેકપૂર્વક સમજતો બને તે માટે જૈન ધર્મમાં પર્વ દિવસોની તેમજ મહાપર્વના દિવસોની આરાધના કે ઉપાસના કરવાનું વિધાન છે. આત્મભાન ભૂલીને નિજનાં ઘરને છોડીને ભટકી રહેલા અનંત ઐશ્વર્યના સ્વામી ચૈતન્યને જગાડીને તેનાં પોતાનાં સ્વરૂપમાં રમણ કરવાનો શુભ સંદેશ પર્વ દિવસોની આરાધનાના પ્રાણ છે. એ હકીકત ભૂલવી જોઇતી નથી.

એટલું જરૂર યાદ રાખજો કે:— જ્યારે માનવ; ધર્મને બદલે ધનની, વિરાગને બદલે વાસનાની, સંતને બદલે સંપત્તિની, ત્યાગને બદલે ભોગની તથા માનવતાને બદલે દાનવતાની પગદંડી પર પ્રયાણ કરશે, ત્યારે માનવના હૈયામાં સુખની કલ્પના પણ કરવી તે આકાશ પુષ્પ સમાન અસંભવીત છે.

આવા કર્મિક જીવનમાં વિચાર કરી માનવ સત્ય પથપર આવે, એ હેતુથી જ્ઞાનીઓએ લોકોત્તર

પર્વ બતાવેલો છે. જેમાં શ્રી પર્યુષણાપર્વ સર્વ શિરોમણી છે. પર્વાધીરાજશ્રી પર્યુષણા મહાપર્વ જૈન શાસનમાં સર્વ પર્વોનું શિરોમણી મહાપર્વ છે. ક્ષમા–સંયમ–તપ–ત્યાગ તથા વૈરાગ્ય ભાવને જીવનમાં સુસ્થિર બનાવી આત્મકલ્યાણનું વિશ્વમૈત્રીનું શિવ, સુંદર તથા મંગલ ભાથું બાંધી લેવા માટેનું આના જેવું ઉત્તમ એકય આલંબન સમસ્ત સંસારમાં કયાંય નથી. જીવનની ચંચલતા, આયુષ્યની ક્ષણભંગુરતા તથા સંપત્તિ તેમજ સંયોગની ક્ષણિકતા જ્યાં ડગલે ને પગલે નજર સમક્ષ આવી રહી છે. આ પરિસ્થિતીમાં વિવેકી આત્માઓએ જીવન વિકાસના, આત્મ ઉત્થાનના મંગલ પુરુષાર્થ માટે પ્રેરણા આપી રહેલા કલ્યાણકારી પર્વ મુકુટમણિ પર્વાધિરાજને સત્કારવા તન, મન તથા ધનથી સજ્જ બનવું જોઈએ.

"પર્વનો હેતુ":– પર્વના બે વિભાગ પાડવામાં આવે છે : લૌકિક અને લોકોત્તર. લૌકિક પર્વ ત્રણ રીતે વહેંચાય છે. લક્ષ્મીનું પૂજન કરતાં માનવને સહજ લક્ષ્મીનો લાલચ રહેલો છે, તેથી લક્ષ્મીપૂજન એ લાલચનું પર્વ છે. નાગપંચમી નહિ ઉજવું તો નાગદેવ કોપશે, આવા ભયથી ઉત્પન્ન થતું પર્વ ભયનું કારણ છે; તથા પ્રથમ ઉત્પન્ન થયા વખતે આશ્ચર્યથી હથિયાર પૂજન કર્યું તે વિસ્મય છે. આ રીતે લાલચ, ભય તથા વિસ્મયરૂપે લૌકિક પર્વો છે. હાલમાં જેમ ખાદી સપ્તાહ, વિનય સપ્તાહ, વન સપ્તાહ, શ્રમ સપ્તાહ, શુધ્ધિ સપ્તાહ આ બધાં લૌકિક પર્વોમાં ગણાય, જ્યારે લોકોત્તર પર્વ તો કેવળ આત્મશુધ્ધિ માટે ઊજવાય છે.

ધર્મ માત્રમાં લૌકિક અને લોકોત્તર પર્વનો ભેદ રહેલો છે. વૈષ્ણવ ધર્મમાં પુરષોત્તમ માસ નવરાત્રિ વિ. ઇસ્લામ ધર્મમાં રમજાન તથા ખ્રિસ્તીમાં નાતાલ આ પરંપરાગત પર્વ છે. આ પર્વમાં પણ તેઓ ખરાબ કામ કરવા પ્રેરતા નથી. જૈનધર્મમાં લૌકિક પર્વને સ્થાન જ આપેલ નથી. શ્રી પર્યુષણ પર્વ એ લોકોત્તર પર્વ છે. દિવાળીમાં માનવ શું કમાયો અને શું ગુમાવ્યું તેનું સરવૈયું કાઢે છે. તેમ આપણે પણ જીવનમાં ધર્મ ધન કેટલું મેળવ્યું કે ગુમાવ્યું તેનો હિસાબ કરવા પર્યુષણ પર્વ આત્માની સત્ય દિવાળી છે; અર્થાત્ આ પર્વનો હેતુ આત્મસાધન શું કર્યું, હજી શું અધુરૂં છે, જીવનમાં કઇ વસ્તુ મેળવવા યોગ્ય છે તેનો બરાબર હિસાબ કરવાનો છે. જેમ લેણદાર તથા દેણદારના ઝગડામાં ન્યાયાધીશ, દેણદારની નબળી સ્થિતિ જોઈ હુકમનામું બનાવે છે તેમાં અમુક દિવસના હપ્તા–વાયદા બનાવી આપે છે દેણદાર તે સમયે નક્કી કરેલા પૈસા ભરી જાય છે. આ રીતે વાયદા પૂર્ણ થયે દેણદાર દેણામાંથી છૂટો થાય છે. પણ જો દેણદાર વાયદા ન ચૂકવે તો દેવાળીયા તરીકે નામ નોંધાવે તથા મફતની કોટડીમાં લહેર કરે. આ રીતે જ્ઞાનરૂપ ન્યાયાધીશ આત્મારૂપી દેણદારને કર્મરૂપી લેણદારને દેણું ચૂકવવા ભલામણ કરે છે કે હે આત્મા! કર્મનું દેણું ચૂકવી આઝાદ થા! પણ આત્મામાં તુરત જ ભરપાઇ કરે તેવી શક્તિ નથી. ત્યારે ન્યાયાધીશે હુકમ કરી વાયદો આપ્યો કે રોજના પાપનું પ્રાયશ્ચિત કરી શુધ્ધ ના થવાય તો, પંદર પંદર દિવસે એમ બાર માસના ૨૪ હપ્તા કરી આપ્યા. જેને જૈનો પાક્ષિક પ્રતિક્રમણ કહે છે. પ્રમાદ તથા કાયરતાથી આ વાયદો ન ભરાય તો ચાર માસનો ત્રણ હપ્તા કર્યા જેને ચાતુર્માસિક પ્રતિક્રમણ કહે છે. કુંભકર્ણની ઘોર નિદ્રામાં પડેલો આત્મા આ પણ હપ્તા ન ચૂકવી શકે તો બાર માસનું એક છેલ્લુ હપ્તુ બનાવ્યું જેને સંવત્સરી કહેવાય છે. હવે જો આ છેલ્લું હપ્તુ ન ચૂકવી શકાય તો શું ફળ? કહેવું પડશે કે ધર્મ ધનનો દેવાળીયો બની અધર્મરૂપી સળીયાની બનેલી સંસારરૂપ કારાગારની કોટડીમાં જન્મ–મરણરૂપ મુસાફરી જ કરવાની રહી છે કે, બીજું કશું ફળ મળશે ખરૂં? અર્થાત નહીં જ.

(ક્રમશઃ)

શાસન સમાચાર

શ્રીમદ્‌નાં સંસ્મરણો

અમદાવાદ

અત્રે આંબલીપોળના જૈન ઉપાશ્રયમાં પરમ પૂજ્ય આચાર્ય દેવેશ શ્રી કવીન્દ્રસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબની નિશ્રામાં ૧૦૮ ગ્રંથપ્રણેતા કર્મયોગી શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજીની જયંતિ ઉજવવામાં આવી હતી. આ પ્રસંગે અન્ય સંઘાડાના શ્રમણ ભગવંતો પણ ઉપસ્થિત થયા હતા. પૂ. શ્રી વિદ્યાવિજયજી પૂ. શ્રી. યતીન્દ્રવિજયજી તેમજ પૂ. પં. પ્ર. શ્રી મહોદયસાગરજી મ. સા. એ શ્રીમદ્‌જીના જીવન વિષે પ્રવચનો કર્યાં હતાં. શ્રાવક ગણમાંથી પંડિત મફતલાલ સંઘવી, પ્રકાશ ગારીઆધર, ગુણવંત શાહ આદિએ ગુરુવર્યના જીવનનું યોગ્ય મુલ્યાંકન કરતાં ભાષણો આપ્યાં હતાં. શ્રી કનુભાઈ પાદરાવાળાએ પોતાના સુમધુર સ્વરેથી ગુરુજીના ભક્તિ ગીતો ગાયાં હતાં. આ પ્રસંગે અન્ય આચાર્ય ભગવંતો અને તે પણ બીજા સંપ્રદાયોના હાજર હોવાથી તેમજ શ્રીમદ્‌જીના જીવન પર તેમના પ્રવચનોથી આખોય પ્રસંગ એક યાદગાર બન્યો હતો.

અત્રે ડહેલાના ઉપાશ્રયમાં પરમ પૂજ્ય આચાર્યદેવેશ શ્રી સુરેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મ. સા. ના શિષ્યરત્ન પટ્ટવિભૂષક પં. પ્ર. શ્રી યશોભદ્રવિજયજીના શિષ્યરત્ન શ્રી યતીન્દ્રવિજયજી આદિ ઠાણા પાંચ ચાતુર્માસ માટે બિરાજમાન થયા છે. તેઓશ્રી દર રવિવારે વિવિધ વિષય પર જાહેર વ્યાખ્યાનો આપે છે. અને તેમની સુંદર વાક્શૈલીનો જૈન તેમજ જૈનેતરો ખૂબ જ લાભ લે છે. તેમજ દરરોજ નિયમિત વ્યાખ્યાન પણ વાંચે છે.

અત્રે તગાયાના પોળના ઉપાશ્રયમાં પ. પ્ર. શ્રી સુજ્ઞાનવિજયજી મ. સા. આદિ ઠાણા અત્રે ચાતુર્માસ માટે બિરાજમાન છે.

બડનગર

રતલામ અને ઇન્દોરની વચમાં આવેલા આ નાનકડા ગામમાં શ્રીમદ્ જયંતિનો ઉત્સવ એક સંભારણું બની જાય તેમ ઉજવાયો હતો. પ્રથમવાર જ આવો ઉત્સવ અહીં યોજાયો હતો. પૂ. શ્રી શાંતિસાગરજી મ. સા. ના સાન્નિધ્યમાં આખોય સમારોહ ગોઠવાયો હતો. પૂ. સા. મ. શ્રી વસંતપ્રભાશ્રીજી, વિનયપ્રભાશ્રીજીએ શ્રીમદ્‌જીની ટુંકી જીવનકથા તેમજ તેમના પ્રેરણાદાયી પ્રસંગોને સુંદર શબ્દોમાં નવાજી હતી. બેન શ્રી નિર્મળા તેમજ પુષ્પાબેને ગીત ગાયાં હતાં. અને શ્રી ગુરૂભક્તિથી તરબોળ બની નૃત્ય કર્યું હતું. પ્રવચનો અને ગીત નૃત્ય બાદ ગુરૂ દેવના ફોટા સાથે વરઘોડો પણ ચડાવવામાં આવ્યો હતો અને બપોરના પૂજા પણ ભણાવવામાં આવી હતી. સારાય દિવસના ભરચક કાર્યક્રમથી શ્રીમદ્ જયંતિનો એ મહોત્સવ સંપુર્ણ સફળ થવા પામ્યો હતો.

શ્રાવકો અને શ્રાવિકાના સવિશેષ આગ્રહથી પુ. સા. મ. શ્રી વસંતશ્રીજી આદિ ઠાણાનું ચાતુર્માસ અત્રે નક્કી થયું છે

સમી

અત્રે જેઠ વદ ૩ના શનિવારના રોજ બેનોએ શ્રીમદ્‌જીની ૩૭ મી સ્વર્ગારોહણ તીથી નિમિત્તે એક

કાર્યક્રમ રાખ્યો હતો. જેમાં સંવાદ, ગરબા ને ગીતો રાખવામાં આવ્યા હતા. સંગીત સભર ગુરૂ ભક્તિથી આખોય કાર્યક્રમ પસાર થયો હતો. બપોરના પુજા પણ ભણાવવામાં આવી હતી. આ સારાય ઉત્સવમાં પુ. સા. મ. શ્રી મંજુલાશ્રીજી આદિ ઠાણા ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

વડોદરા

અત્રે મામાની પોળમાં શ્રીમદ્ યોગનિષ્ઠ આચાર્યશ્રી બુધ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજીની ૩૭મી સ્વર્ગારોહણ તિથિ તા. ૧-૭-૬૧ ના સવારના નવ વાગે પુ. મુનિ શ્રી દયા મુનિની નિશ્રામાં ઉજવવામાં આવી હતી. પ્રારંભમાં બાલિકાઓએ મંગલાચરણ કર્યું હતું. અને ત્યારબાદ સંવાદ–ગરબા ને પ્રવચનો થયાં હતાં! સા. મ. શ્રી વિબોધશ્રીજી સા. મ. શ્રી તિલકશ્રીજી, સા. મ. શ્રી મંજુલાશ્રીજી તેમજ શેઠ શ્રી વાડીલાલ હિંમતલાલ, પં. લાલચંદ ભગવાનદાસ, શા પોપટલાલ પાનાચંદ પાદરાવાળા અને મહિલા મંડળના પ્રમુખ શ્રી સવિતાબેને પ્રાસંગિક પ્રવચનો કર્યા હતાં.

સવંત ૨૦૧૭ ના જેઠ વદી ૩ ને શનિવાર તા. ૧–૭–૬૧ ના રોજ શ્રીમદ આચાર્યદેવ બુદ્ધિસાગર મહારાજ સાહેબની જયંતી વડોદરાના મામાની પોળ જૈન ઉપાશ્રય ઉપર ઉજવવામાં આવી હતી. જે પ્રસંગે ટુંક વિવેચનો શ્રીયુત પંડીત લાલચંદ ભગવાનદાસ ગાંધી તથા શાહ વાડીલાલ હિંમતલાલ તથા પાદરાના શાહ પોપટલાલ તથા શ્રી સાધ્વીજી મહારાજ વિબોધશ્રીજી તથા ખરતરગજના બે સાધ્વીજી મહારાજ તથા સવિતાબેન અંબાલાલે પરમપૂજ્ય શ્રીમદ આચાર્ય મહારાજ બુધ્ધિસાગરજીના ગુણાનુવાદ ગાઇ તેઓના જીવનચરિત્ર વિષે પ્રવચનો કર્યાં હતાં તેમજ રામપુરા જૈન યુવક મંડળ તથા સંઘ તરફથી બારવ્રતની પુજા ભણાવી હતી ઉપરાંત પાઠશાળાની બાળાઓએ પ્રાર્થના કરી ગરબા કર્યા હતા. તેમજ રાત્રે મહિલા મંડળે રાત્રીજગો કર્યો હતો, અને અમદાવાદવાળા રતીભાઇ તરફથી પાઠશાળાની બાળાઓને મીઠાઇની પ્રભાવના કરી હતી.

પાદરા

અત્રે શ્રીમદ્ જયંતિ પ્રસંગે તા. ૧ ૭–૬૧ના રોજ ગુરુદેવની પ્રતિમા સમક્ષ પુજા ભણાવવામાં આવી હતી.

અત્રે ચાલતી શ્રી આત્મારામજી જૈન પાઠશાળાની ધાર્મિક પરીક્ષા શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ તરફથી પરીક્ષક ભાઇશ્રી કાંતિલાલ સાકરચંદ મહેતાએ લીધેલ ધાર્મિક પરીક્ષાનું પરિણામ સંતોષકારક છે પરીક્ષા બાદ ઇનામી સમારંભ યોજવામાં આવેલ. પ્રારંભમાં શ્રી પોપટલાલ પાનાચંદ શાહે પ્રાસંગિક પ્રવચન કરેલ. અને શેઠ શ્રી રતિલાલ મોહનલાલ ભાઇએ પરિણામ વગેરેનું વાંચન કર્યું હતું. અને શ્રી પરમાનંદભાઇએ પણ પ્રાસંગિક સુંદર પ્રવચન કર્યું હતું. પરીક્ષાના વિજેતાઓને ઇનામો પણ વહેંચવામાં આવ્યા હતા. સારોય કાર્યક્રમ સુંદર રીતે ઉજવાયો હતો.

સુજપુર

અત્રે પુ. મ. શ્રી માણેકવિજયજી મ. સા. ચોમાસાનું નક્કી થયેલ છે. તેઓશ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાભ જૈન તેમજ જૈનેતર પ્રજા લે છે.

※ "બુદ્ધિપ્રભા" ના માનદ્ પ્રચારકો ※

૧ નાનાલાલ હીરાલાલ એન્ડ કું એડન કેમ્પ

૨ રમણિકલાલ ચીમનલાલ દાણી
૭૦/-નરતલ્લા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

૩ નાનાલાલ ચીમનલાલ
શાહપુરી પેઠ, કોલ્હાપુર (મહારાષ્ટ્ર)

૪ શ્રી. કેશવલાલ વાડીલાલ ભીવંડી (જી. થાણા)

૫ જયંતીલાલ લલ્લુભાઈ દલાલ, ૫૨-ચંપાગલી, મુંબઈ-૨

૬ રજનીકાન્ત ગીરધરલાલ
૫૫ શરીફ દેવજી સ્ટ્રીટ, ચોથે માળે, મુંબઈ-૩

૭ દાણી પોપટલાલ લક્ષ્મીચંદ
૬૩, ધનજી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩

૮ ચંદુલાલ જે. શાહ ખંભાતવાળા
૬૩/૬૭ ચકલા સ્ટ્રીટ, બીજે માળે, મુંબઈ-૩

૯ ગણેશ પરમાર
ઝવેરી મેનશન, કમલટોકીઝ સામે, મુંબઈ ૪

૧૦ શ્રી. હસમુખભાઈ રાયચંદ
૧૪૦, શીયાપુર, વડોદરા.

૧૧ શાંતિલાલ કેશવલાલ, દેવશાના પાડાની સામે,
અનિલ વિલાસ, ત્રીજે માળે, અમદાવાદ.

૧૨ અમૃતલાલ સકરચંદ
રતનપોળ, ઝવેરીવાડમાં આંગલીપોળ. અમદાવાદ.

૧૩ ચંદુલાલ એમ. પરીખ, ગુસા પારેખની પોળ,
દેરાસર પાસેની ખડકીમાં, અમદાવાદ.

૧૪ રતીલાલ કેશવલાલ પ્રાંતીજવાળા
ધના સુતારની પોળ, અમદાવાદ.

૧૫ શ્રી અમલદાસ દીપચંદ, નાગજી ભુધરની પોળ,
દેરાસરવાળો ખાંચો, અમદાવાદ

૧૬ પ્રવીણચંદ્ર છોટાલાલ
જૈન દેરાસર પાસે, અમદાવાદ-૫ સાબરમતી.

૧૭ નાગરદાસ અમથલાલ મહુડીવાળા
૨૧/ જૈન સોસાયટી, અમદાવાદ-૭

૧ મુનીમ કાન્તિલાલ હઠીસીંગભાઈ
જૈન દહેરાસરની પેઢી, નરોડા

૧૯ બાબુલાલ ચંદુલાલ, દીપકભુવન, જૈન દેરાસર પાસે
મણીનગર. અમદાવાદ-૮

૨૦ સાગરગચ્છ કમીટીની પેઢી, સાણંદ.

૨૧ હસમુખભાઈ ગોવિંદજી મહેતા, સાણંદ

૨૨ શ્રી ગીરધરલાલ મંગળદાસ
જૈન ભોજનશાળા, માતર

૨૩ શ્રી લલ્લુભાઈ રાયચંદ
C/o ભારત વોચ કું૦ સ્ટેશનરોડ, આણંદ

૨૪ બાપુલાલ મોતીલાલ
વાસણના વહેપારી, કંસારા બજાર, નડીઆદ.

૨૫ રમણલાલ જેચંદભાઈ, કાપડ બજાર, કપડવંજ

૨૬ હરગોવિંદદાસ સંપ્રીતદાસ અધ્યાપક,
શ્રી અભયદેવસૂરિ જ્ઞાનમંદિર, કપડવંજ.

૨૭ શેઠ મનુભાઈ માણેકલાલ, આંત્રોલી.

૨૮ નટવરલાલ માધવજી
જુની દરજી બજાર રાજકોટ

૨૯ નગીનદાસ જસરાજ, જીવનનિવાસ, પાલિતાણા

૩૦ દીનકરરાવ મોહનલાલ, ધોબીશેરી, શિહોર (સૌરાષ્ટ્ર)

૩૧ પારિ ન્યાલચંદ ડાહ્યાભાઈ, શિયાણી, લિંમડી થઈ

૩૨ ભોગીલાલ નરોતમદાસ ધોલેરાવાળા
C/o. શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી સુરેન્દ્રનગર

૩૩ પટવા રમણલાલ રતીલાલ
આણંદીયાની ખડકી વીરમગામ

૩૪ મનસુખલાલ અમૃતલાલ કારપટીયા,
રાજકાવાડો, અબજી મહેતાનો પાડો પાટણ

૩૫ અધ્યાપક જેચંદભાઈ નેમચંદ મેતરવાસી, પાટણ

૩૬ ભોગીલાલ અમથાલાલ વખારીયા
C૦ શ્રીમદ્બુદ્ધિસાગરસૂરી જૈન જ્ઞાન મંદિર,
વીજાપુર (ઉ. ગુ.)

૩૭ શ્રી ઘંટાકર્ણ મહાવીરની પેઢી (મુનીમ)
મુ. મહુડી તા. વીજાપુર (ઉ. ગુ.)

૩૮ ભોગીલાલ ચીમનલાલ, ઉપાશ્રય પાસે, મહેસાણા

૩૯ શ્રી. મનસુખલાલ લહેરચંદ ચાણસ્મા

૪૦ શ્રી. હરગોવાન્દદાસ લીલાચંદ ધીણોજ

૪૧ માસ્તર એન. બી. શાહ હારીજ

૪૨ ચીમનલાલ રતનચંદ સાંડસા
રાજપુર (ડીસા) જી. બનાસકાંઠા

૪૩ જેસંગલાલ લક્ષ્મીચંદ દાણી, ગઢ (જી. બનાસકાંઠા)

૪૪ મનુભાઈ ખીમચંદ આંકલાવ

૪૫ ચતરદાસ ભીખાભાઈ વટાદરા

(૩૧)

બેને ત્યાગી મોહ ને માયા.........

રાગ...... (કુમકુમ પગલે આજે આવો, આંગણીયામાં આજ પધારો.)

બાલકુમારી તરલાબાળા, સંયમપંથે ચાલ્યા,
સંસારના સુખ નશ્વર જાણી, ત્યાગી મોહ ને માયા.
બેને ત્યાગી મોહ ને માયા.......બાલકુમારી.

વીર પ્રભુની વીતરાગ વાણી, શ્રવણે વૈરાગ્ય જાગ્યા,
કીર્તિસાગરસૂરિજી પસાયે, મિથ્યાતીમિર ભાગ્યા.
વાણીએ મિથ્યાતીમિર ભાગ્યા......બાલકુમારી.

આસોપાલવ વૃક્ષ છાંયડીએ, સંઘ સહુ મળી આવ્યા,
કીર્તિસાગરસૂરિ વિધિ વાસક્ષેપે, ચારૂશિલાશ્રી નામ ભાવ્યા.
સંઘે હરખ ધરી વધાવ્યા......બાલકુમારી.

ચંદ્રપ્રભા શ્રી ગુરૂણી સંયોગે, આત્મશિતલતા છવાયા,
અણહિલપુર પાટણ નગરે, ઘેર ઘેર ગુણ ગવાયા.
બેનીના ઘેર ઘેર ગુણ ગવાયા......બાલકુમારી.

માત પિતાની લાડકવાયીએ, અમર નામના કીધી,
ધન્ય ગુરૂણીની શિષ્યા બનવા, અંતર આશિષ લીધી.
એવી અંતર આશિષ લીધી.........
વિમળ સાધના પંથે વરજો સિદ્ધિ......બાલકુમારી.

રચયિતા:- (મુમુક્ષિના કુમારી વિમળાબેન નરોતમદાસ વોરા-ભાવનગર.)

સંયમના સંભારણા

પાટણ

સંવત ૨૦૧૪ની સાલ હતી. અત્રે, સાગરગચ્છના જૈન ઉપાશ્રયે ૧૦૮ ગ્રંથ પણેતા, કર્મયોગી શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજીના શિષ્યરત્ન આચાર્ય ભગવંત શ્રી પ્રશાંતમૂર્તિ શ્રી કીર્તિસાગરસૂરીશ્વરજી આદિ ઠાણા ચાતુર્માસ માટે બીરાજમાન હતા. તેઓશ્રી અત્રે નિયમિત વ્યાખ્યાન વાંચતા. એમની પ્રભાવક વ્યાખ્યાન શૈલીથી અનેક જૈન–જૈનેતર ભાઈ-બેનો ધર્મમાં સ્થિર થતા અને અનેક પ્રકારના તપ–જપ ક્રિયા આદિ કરતા. આ પ્રવચનોમાં શ્રી સેવંતીલાલ રતનચંદનું કુટુંબ પણ રોજ હાજર રહેતુ અને આચાર્ય ભગવંતની વાણીનું પાન કરતાં. અત્રે આચાર્ય દેવેશની શીળી છાયામાં બેનોના ઉપાશ્રયે પૂ. સા. મ. શ્રી મનોહરશ્રીજી, સા. મ. શ્રી હિંમતશ્રીજી, પ્રમોદશ્રીજી, ચંદ્રપ્રભાશ્રીજી, આદિ ઠાણા પણ બિરાજમાન હતા. અને તેઓ પણ સૌ બેનોને ધર્મ માર્ગે સ્થિર કરતા હતા. શ્રી સેવંતીલાલના શ્રીમતી શ્રી ગુલાબબેન અને તેમના સુપુત્રી કુ. તરલાબાલા પૂ. સાધ્વીજી મહારાજના સતત સંપર્કમાં રહેતા. કુ. તરલાબાલાબેન તો તેઓના જીવનથી, તેઓની સાદગી અને પવિત્ર જીવનથી મુગ્ધ જ થઈ ગઈ હતી. અને નિયમિત ઉપાશ્રયે આવી સામાયિક પ્રતિક્રમણ, તપ, સ્વાધ્યાય વ. કરતા. આમ વૈરાગના રંગ નંખાતા જતા હતા. સમય થયો. ચોમાસુ પૂરુ થયું અને ગુરૂ મહારાજ બીજે વિહાર કરી ગયા. પણ સંસ્કાર ન ગયા. વ્યવહારિક અભ્યાસ સાથે બેને ધાર્મિક અભ્યાસ પણ ચાલુ જ રાખ્યો અને સંસ્કૃતની બે ચોપડી, તેમજ ૭ કર્મગ્રંથ પણ કર્યા. બેનની બુદ્ધિ ને ખંત ખૂબ જ હતા. તેઓએ મેટ્રીક પણ બીજા નંબરે પાસ કરી. અને તીથાં, અટ્ઠાઈ વગેરેમાં તપ પણ તેઓ કરતા અને સંયમના પ્રતિરૂપ પૌષધ આદિ પણ કરતા. આમ ત્રણ વરસ થઈ ગયા. ફરી આચાર્ય ભગવંત ૨૦૧૭માં ચાતુર્માસ માટે પધાર્યા. અને બેને સંયમ લેવાની તૈયારી કરી. પૂ. આચાર્ય ભગવંતે દ્વિ. જેઠ સુદ બીજનું શુભ મુહુર્ત બતાવ્યું. અને એ દિવસ નક્કી થઇ ગયો. બેને સંસારને વિદાય આપવા માંડી. સંસારનો રાગ ઓછો કર્યો. અને દિવસ આવતા ભવ્ય વરઘોડામાં, પોતાના ઘરે, કુંભારીઆ પાડામાંથી નીકળી સારાય ગામમાં દાનની છોળો ઉડાડતાં જૈન બોર્ડીંગમાં શ્રીમદ્ સમીપ આવ્યા. મંગલસૂત્રોના અવાજો ને દીક્ષાના જયનાદો વચ્ચે આચાર્ય ભગવંતના શિષ્યરત્ન પંન્યાસ પ્રવર શ્રી મહોદયસાગરજીએ વાસક્ષેપ નાંખ્યો અને કરેમિભંતેનું સૂત્ર વાંચ્યું. બેન બેન મટી સાધ્વીજી મહારાજ બની ગયા. કુ. તરલાબેન નામ બદલાઇ ગયું અને હવે સા. મ. શ્રી ચંદ્રપ્રભાજીના શિષ્યા શ્રી ચારૂશિલાજી નામ થયું. બેને જ્યારે સંયમ લીધો ત્યારે તેમની ઉંમર વીસ વરસની હતી. ભણેલા અને જવાન ઉંમરે સંયમ લેનાર તે બેનને અમારા ધન્યવાદ છે. અને તેમની સંયમયાત્રા જનકલ્યાણકારી બનો એજ અભ્યર્થના છે.

મુમુક્ષુ બેન તરલાબેન

દિક્ષીત થયા પછી
સાધ્વીશ્રી ચારૂશિલાશ્રીજી મહારાજ

શ્રી બબુબેન છોટાલાલ
મુળસણવાળા

જેમના તરફથી ' બુદ્ધિપ્રભા ' માસીકને સહકાર નિમીત્તે રૂા. ૧૦૧) ભેટ કરેલ છે. તેમણે સમેતશિખરજી, રાણકપુરજી, આબુજી, વિ. સ્થળોએ તિર્થયાત્રાઓ કરી પોતાનું જીવન ધર્મમય બનાવ્યું છે. સહકાર આપવા બદલ કાર્યાલય આભાર માને છે.

વ્યવસ્થાપક

ક્ષમા યાચના

પ્રાસંગિક

શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરીજી કોઈ માત્ર એકાદ સંપ્રદાય કે એક ગચ્છના સાધુ ન હતા. એમણે સર્જેલું તત્વજ્ઞાન કે ભજનો માત્ર જૈન સમાજ પુરતા મર્યાદિત ન હતા. સમગ્ર વિશ્વ કલ્યાણની ભાવનાથી એમની કલમ ચાલી હતી. અને ઘણી જ નીડરતાથી એમણે એ ધ્યેય માટે પોતાનું જીવન ખર્ચી નાંખ્યું હતું. એમણે આદરેલું કાર્ય અધૂરું રહી ન જાય અને ચાલુ રહે એ જોવાની ને એ કામ સંભાળવાની સૌની ફરજ છે. અને અમે "બુધ્ધિપ્રભા" પુનઃ પ્રગટ કરી અમે અમારી ફરજ અદા કરી રહ્યા છીએ.

"બુદ્ધિપ્રભા" એ આજ સુધી સમાજને જમાનાની ભૂખ પ્રમાણે, આધુનિક સ્વાંગમાં સજાવેલી બોધપ્રદ વાર્તાઓ, પક્ષોથી પર એવા લેખો, વિશ્વ કલ્યાણની ભાવનાથી સભર એવી ચિંતન કણિકાઓ, શ્રીમદ્જીનું સમર્થ સાહિત્ય અને ઇતર સમાજ પણ હોંશે હોંશે વાંચે અને ભ. મહાવીરની વિશ્વ પ્રતિભાને પીછાણે એવા તેમના ગદ્ય કાવ્યો તેમજ શાસન સમાચાર વિ. આપ્યા છે.

આ સામયિક ચલાવતાં અમે અનેક મુશ્કેલીઓનો સામનો કર્યો છે અને આજ પણ કરીએ છીએ. અને એ બધામાંથી પસાર થતાં આજ અમે દોઢ વરસની મજલ કાપી ચૂકયા છીએ.

આ સફરમાં ઘણી વખત અંકો અનિયમિત રવાના થયા છે આથી ઘણાને રોષ ને ગુસ્સાના કારણરૂપ અમે બન્યા છીએ. પરંતુ કોઇનો ય એવો હેતુ ન હોય કે નાહક કોઈને ગુસ્સે કરવો. કેટલાક અનિવાર્ય કારણોને લઇ આમ બનવા પામે છે. લેખક મિત્રોને પણ તેમના લેખ પ્રકાશન માટે મન દુઃખ થયું જ હશે. કેટલાક વાચક મિત્રોને પણ "બુધ્ધિપ્રભા" ની વાચન સામગ્રીથી મન દુઃખ થયું હશે.

અમારાથી જેઓને કંઈપણ મનદુઃખ થયું હોય, બીજા પણ કોઇ પ્રકારની તકલીફ પડી હોય અને તેમને ગુસ્સો થયો હોય તો એ સૌ પાપોની અમે ત્રિવિધે ક્ષમા યાચીએ છીએ. અને અમે "બુદ્ધિપ્રભા" વિષે આપનો જે કંઇ અભિપ્રાય હોય તેને સહર્ષ આવકારીએ છીએ. આપ જરૂર આપનો અભિપ્રાય મોકલો.

—તંત્રીઓ

આ માસિક માણેકલાલ હરજીવનદાસ શાહે "ગુજરાત ટાઇમ્સ" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ નડીઆદમાં છાપ્યું અને તેના પ્રકાશક બુધ્ધિપ્રભા સંરક્ષક મંડળ વતી હિંમતલાલ છોટાલાલે ત્રણ દરવાજા ખંભાતમાંથી પ્રગટ કર્યું.